

Langt højere bjerge

Rold Skovs Venner

Vi lægger ud med en rigtig gummistøvletur, stod der i indbydelsen til startturen i sæson 2000. Og selvom der, endda midt i en regntid, var et fantastisk flot vejr på denne søndag d. 5. marts, havde dette med gummistøvlerne nu fuld berettigelse. Mødestedet kunne dog godt være lidt vanskeligt at finde, men trods dette mødte der alligevel 80 deltagere op ved det nordlige skovbryn i Torstedlund skov for enden af Ersted skovvej.

Den overordnede idé med turen var at udforske den spændende og smukke natur langs bakkekammen ned mod Lindenberg å. Og vi har da heller ikke gået ret langt før vi møder et kæmpe stort jordfaldshul, som ikke lader et af de mest berømte og kendte huller, som Røverstuen noget efter. Det er vist nok også første gang, at vi ser et jordfaldshul, hvor der yderligere er sket en sammenstyrtning nede i bunden. Helge siger, at det lige er sket i denne vinter. Det har nok været en medvirkende årsag, at der pga. af den milde vinter med megen regn, flyder en stadig vandstrøm ned i hullet.

Turen går nu ud mod Vaseholmen. Et sted som Helge siger, at vi aldrig har været før, fordi han simpelthen ikke har villet have så mange mennesker med derud. Hvorfor gør du det så i dag, spørger en deltager? Jo, nu forbarmer jeg mig. For nu er vi snart en familie, svarer den muntre mand. På vejen derud spørger Helge, om vi lagde mærke til foderhuset og den store dyng roer, som skovens folk har lagt ud til vildtet. Dette sker netop fordi skråningerne her ned mod Lindenberg å, er det sted i hele Rold Skov, hvor der er samlet mest kronvildt på ét sted. Der står hele 50 stykker, hvilket måske ikke lyder af så meget, men ud af en samlet bestand på omkring 250 i hele Rold Skov området, er det faktisk mange.

Man skal også lægge mærke til at der er mange træer i området. Det er karakteristisk for Nørlund gods, at de ikke fælder så meget, som i mange andre dele af skoven. Nørlund behandler skoven meget nænsomt og pænt, idet man hellere vil have at træerne bliver gamle og danner en smuk skov.

Det er karakteristisk, at der hele vejen nede i ådalen findes noget af det flotteste ellekrat vi har i hele Danmark, og vi er nu stoppet op lige ved et fredet område, der bærer navnet Ellemosen. Ellen skal ikke konkurrere om pladsen med andre træer, da ingen andre arter kan vokse her pga. al den megen væde. De fleste tror at ellen godt kan klare at stå med "fødderne" konstant i vand, men det er dog ingenlunde tilfældet, for det

Tegning

af et

krondyr

er der ingen træer der kan. De dør af iltmangel. Det geniale er, at ellen sender sine rødder op til 10 meter ned i jorden, således at disse når ned til lag der ikke er så vandførende, og dermed har et højere indhold af ilt.

Efter nogen vandring og en smule besvær med at finde stedet, er vi nu nået ud til Vaseholmen. Helge siger at det tidligere var let at finde herud, idet granerne højere oppe ad skrænten da var forholdsvis nyplantede, således at man kunne se lige herved hen over deres toppe. Som navnet Vaseholmen siger, har stedet tidligere været en rigtig holm med vand hele vejen rundt. Det er nu et flot stykke egeskov, idet terrænet jo i sagens natur ligger lidt højere end dets omgivelser. Men også her sker der en naturlig omdrift af skoven. Første gang Helge kom herud, stod der et kæmpestort egetræ - og næste gang var det bare faldet om.

Da Helge hører at Ø.P. og find. diskuterer om en gammel halvt udgået eg, endnu er så meget i live, at den formår at sætte nye skud op fra den ene halvdel, eller om det måske bare er nogle snylteplanter, der skyder op fra den, siger han, at det er meget karakteristisk for eg, at den kan have store grene, som dør og falder af, og at den alligevel kan fortsætte med at sætte nye skud op som vandris, der så senere bliver til nye grene.

Han sammenligner med Kongeegen i Jægerspris Nordskov, der har en alder på mellem 1600 og 2000 år. Selv om den er hel hul indvendig og faktisk kun har barken tilbage, altså en total ruin, sætter den stadig vandris, så træet dermed kan leve videre.

Vi går atter op i skoven for at fortsætte vor vandring mod syd til kilden med det lidt særprægede navn, Kalkværket. Det menes at navnet kommer af at der engang har ligget et kalkværk lige i nærheden. Under en pause, hvor der også bliver diskuteret lidt om vores position, hvordan kortet skal vendes, hvem der fandt kalkværket sidste gang, osv. osv., fortæller Helge, at der faktisk findes et utal af kilder her langs Lindenberg å. Disse har dog ikke navne, lige med undtagelse af netop Kalkværket.

I modsætning til sidste gang, hvor vi kom ind til kilden ved at gå hen over engen fra øst mod vest, kommer vi denne gang direkte derind oppe fra skovvejen, lige på det sted hvor den gamle stødhævert stadig står placeret. Helge erklærer at dette kildeområde er et af de flotteste steder i hele Rold Skov, og hvis der er nogen som ikke er enig med ham, "truer" han med, at så vil han ikke gå med os en anden gang.

Vi vælger at slå os ned lige på grænsen mellem kildeområdet og engen for at holde frokost, og her bliver Helge endnu engang anmodet om en forklaring på hvorfor kilden helt præcis hedder Kalkværket. Helge siger at der givetvis har ligget et kalkværk her engang, men han ved dog ikke præcis hvor, og det tror han heller ikke at der er andre som gør. Det siger dog sig selv, at når der er kilder, så kommer kalken helt op til overfladen, og derfor har det også været nemt at have et kalkværk her. Kilden har også været anvendt på den måde, at man, ved hjælp af den før nævnte stødhævert, benyttede dette helt rene kildevand som drikkevand oppe på skovridergården, som ligger ikke mindre end 35 meter højere end hvor vi står nu.

Efter en passende tid til at spise, snakke, kræve turafgifter op, samt andre småting, fortsætter vi turen ned over engen mod øst til Træholmvej, hvorfra det nu stort set går ret nordover, idet vi denne gang undlader flere afstikkere ned i ådalen som f.eks. til Vaseholmen.

Under en pause bliver Helge spurgt om hvordan hans nyligt overståede tur til Påskeøen var gået. Helge siger at den var rigtig god, men da det er en længere historie, vil han på et tidspunkt lave en aften for Rold Skovs Venner, hvor han vil vise lysbilleder og fortælle om turen. Det var ikke blot Påskeøen men også Ildlandet Helge besøgte. Og hvor mærkeligt det end lyder, han prøvede også at sejle tværs over Andesbjergene, idet det nemlig godt kan lade sig gøre at sejle fra sø til sø. Helge har tidligere sagt, at Egypten var den største oplevelse han nogensinde havde haft, men hvis man tænker sig at Ildlandet og Andesbjergene ligger et eller andet sted på en skala, så ligger Påskeøen langt, langt højere. Dette var simpelthen den største

oplevelse hidtil.

Vi glæder os til at høre om det alt sammen.

Helge melder at han nu vil overlade turen til fmd. og selv sætte det lange ben foran, idet han har været så forudseende at sætte sin bil et godt stykke borte. Det viste sig nemlig ved starten, at Ersted skovvej blot ender i et smalt skovspor, som nogle af os er blevet "fanget" i, og derfor måske kunne få døje med at komme op fra igen. Dette blev dog heldigvis ikke tilfældet, idet en let nattefrost havde gjort jorden tilpas hård.

Og med god hjælp fra Ø.P. og andre stifindere, var der nu heller ingen problemer med at finde resten af vejen. Man skulle blot fortsætte ret nordover, og snart efter kunne vi igen passere skovporten ud til det åbne land, og dermed slutte en dejlig dag.

Tur 2.

Søndag den 2. april skulle vi atter på en tur, som denne gang skulle udgå oppe fra Torup kirke, der ligger så smukt på sin bakke, omtrent lige langt fra de to landsbyer, Torup og Hellum. Men der var dog en ting vi havde glemt at tage i betragtning. For lige efter at holdet var startet ud, og kun formandinden sad tilbage, kom der en bil farende op ad vejen nede fra Hellum. I første omgang troede Hanne at det var en deltager, der var kommet for sent, men dette var dog ingenlunde tilfældet. Det var nemlig ringeren og graveren (i samme person), som nede fra bageren i Hellum havde kunnet se alle de mange biler, og som nu troede, at de havde glemt et eller andet arrangement, selvom der ikke var gudstjeneste. Vi havde måske nok grund til at være lidt flove, men graveren var i al fald både glad og lettet, da hun fik sagens rette sammenhæng forklaret.

Tilbage til turen. Denne går straks mod sydvest langs Hellum Hede i retning af Hellum Mose. Lige midt i denne går der en vej ind til en lille ejendom, hvor vi får lov til at gå over gårdspladsen for at komme videre ud på en åben mark på den modsatte side. Denne grænser lige op til den ejendom, hvori Lydia boede. Det er hende der figurerer som Ulydia i den jubilæumsbog, som Helge skrev for Himmerlands El-forsyning, "Kontakten til Himmerland".

Her stopper vi op, og Helge fortæller at dette faktisk er et hjørne af Skørping kommune, hvor der meget sjældent kommer nogen besøgende. Også da forfatteren Achton Friis i sin tid rejste rundt sammen med tegneren Johs. Larsen, var dette stykke land meget øde. I værket "De Jyders Land" skriver han, at dette var de usleste heder han havde set i hele Jylland.

Helge siger tillige, at da han var inde for at spørge om tilladelse til at gå over gårdspladsen, havde konen sagt, at det måtte vi gerne, men at vi ikke kunne komme videre igennem mosen. Så det lover ikke godt for den videre tur, følger Helge til. Der er dog andre som mener, at det gør det netop.

Og fra nu af starter der da også en større forhindringstur. Vores 88 deltagere kommer faktisk til at danne et meget langstrakt hold, idet vi må hoppe fra tue til tue gennem dette hjørne af mosen. Da vi atter har fået fast bund under fødderne, siger Helge at vi snart skal få noget at se, som der kun findes to eksempler tilbage af i hele Danmark.

Men først skal der dog lidt forklaring til. Se, det var sådan i gamle dage, at det var almindeligt at drive både kro og købmandshandel fra samme sted. Nu er der som sagt kun to steder tilbage. Det ene ligger nede på Sydfyn, men vil nok ikke eksistere ret meget længere, da det hidtil har været drevet af to søstre, hvoraf der dog nu kun er den ene tilbage. Og hvad så med det andet sted? Ja, det ligger faktisk så tæt på hvor vi står, at vi kan se hen til det inde mellem træerne. Der må vi hen, thi Helge siger, at selv om der praktisk taget ikke er nogen mennesker, som kender det, er det den mest bedårende købmandsbutik med en tilhørende restaurant, der er at finde her i skoven. Han har endda sendt Pernille derover i forvejen for at spørge om der er åbent, og det er der.

Man må dog sige, at det bedårende viser sig at være en sandhed med modifikationer. Men ikke desto mindre er det både et overraskelsens og et interessant sted vi besøger. Sagen er nemlig den, at vi er nået ud til den gamle skovfogedbolig på Hellum Hedevej, hvor ægteparret Marianne og Mogens i dag driver Skørping Billedskole. Her har så deres halvstore søn fået lov at lave sin butik af gamle brædder og andet forhåndenværende materiale. Vistnok mest beregnet på at betjene sine skolekammerater. Selvom det måske ikke lige var det, som Helge havde lagt op til, var besøget alligevel et skægt og pudsigt indslag på turen.

Efter besøget i "Den gamle købmandsgård", kommer vi frem til ejendommen Mildalhus, hvor der snart efter går en stikvej ind til venstre. Der må vi lige slå et smut ind, for her ved foden af Mildal Bakker findes der et dejligt stykke natur, endog med en lille sø lige ved siden af skovvejen. Navnet Mildal Bakker kommer selvfølgelig af, at der tidligere har været anlagt kulmiler i dette område. Helge fortæller, at disse lå her ved foden af bakken, da det selvsagt var lettere at rulle det fældede træ herved, end at skulle slæbe det op på toppen.

Turen fortsætter nu ret sydover til vi når det høje udsigtspunkt ved Langmosens vestende, og på trods af, at denne er en af Rold Skovs store seværdigheder, har vi også i dag nye medlemmer med, som aldrig før har set den. Foranlediget af dette, fortæller Helge at han på turen til Ildlandet blev præsenteret for en lignende højmose, som dog var langt mindre og ikke tilnærmelsesvis nær så smuk. Men den blev alligevel fremhævet i meget rosende vendinger, hvilket kun bekræftede ham i, at selv internationalt set er Langmosen noget ganske særligt. Kunne vi mon have fundet et bedre sted at holde rast? Så det gjorde vi.

Herefter fortsætter turen nu mere østover, idet vi passerer lige forbi et andet men mindre højdepunkt, der ligger lige ved den sidegren som Langmosen har på den nordøstlige side. Vi har egentlig retning over mod Torup Hedegård, men bøjer dog af mod nord forinden. Dette får dog alligevel Helge til at fortælle om da gården blev oprettet fordi den første grev Schimmelmänn gerne ville være lensgreve. Man skulle i så fald have et jordtilliggende på mindst 2400 tdr. hartkorn, og da jorden på dette sted var af en meget ringe bonitet, måtte Heinrich Carl Schimmelmänn opkøbe store arealer. Det skulle dog snart vise sig, at disse gamle hedeområder slet ikke var egnede til landbrug, hvorfor dette atter blev nedlagt og jorden tilplantet med den skov, som vi netop befinder os i på denne tur.

Noget af skoven er dog ren plantage, og vi fortsætter nu gennem alle disse graner ad snorlige veje her i den nordligste del af Hellum skov. På et tidspunkt når vi dog frem til det åbne land, og herude får vi snart efter igen øje på "vores udgangskirke" oppe på bakketoppen.

Da der på denne årstid ikke er nogen risiko med hensyn til at lave markskader, går vi tværs over en stor stubmark, der fortsætter helt op til kirken. Men halvvejs oppe stopper Helge en sidste gang for at fortælle lidt om denne. Han siger nemlig at det ikke er helt tilfældigt hvor vore gamle kirker ligger. Et gammelt vandreagn fortæller f. eks., at hvis man ikke kunne blive enige om stedet, lod man bare et par stude spænde for en kærre, som var lastet med tunge sten for at de ikke kunne trække den for hurtigt. De fik så lov til at gå frit natten over, og der hvor de stod den næste morgen, byggede man så kirken. "Og det er derfor Torup kirke ligger hvor den gør", siger Helge. Så det skal jo nok være rigtigt.

Torup kirke er i virkeligheden den, som har forbindelse til Rold Skov, for det er her at mange skovridere er begravet i det sydøstligste hjørne af kirkegården. Her var der engang en hel række af skovridergrave, helt tilbage tilbage fra den første grev Schimmelmännns tid, men desværre har man for nogle år siden sløjftet alle disse gamle gravsteder. Kun den gamle skovrider Poul Lorenzens gravsted er tilbage. Hvordan man dog har kunnet gøre dette er ikke til at forstå, følger Helge til. Og det kan man jo kun give ham ret i.

Som tidligere omtalt, blev Poul Lorenzen på et tidspunkt udnævnt til skovdirektør, og vendte først tilbage her til egnen som 90 årig, hvor han boede ude på Teglgårds Mølle i Bjergeskov. Kort efter henvendte Poul Lorenzen sig til skovrider Preben Møller for at spørge, om de ikke

godt sammen kunne køre ud til afdeling 142, hvilken er en bøgeskov. Selvom Preben Møller undrede sig over dette, ville han dog gerne gøre det, og da de kom derud så han, at der løb et par tårer ned over den gamle mands kinder.

"De må meget undskylde skovrider, at jeg fælder en tåre", sagde Poul Lorenzen, "Men her modbeviser jeg det gamle ord om at en forstmand aldrig ser resultatet af sin gerning. For det allerførste jeg gjorde, da jeg kom her til skoven, var at tilplante dette område med bøg, og det er jo blevet en rigtig skov i dag".

Helge slutter sin både rørende og tankevækkende beretning om Poul Lorenzen af med historien om dengang han indledte et foredrag med ordet "Røv". Umiddelbart kunne dette synes at være mærkeligt, men det var blot for at fortælle at han var gammel og at han var jyde. For sådan sagde man nu engang da Poul Lorenzen var dreng i Torup Hedegård. Flot gjort.

Snart efter er vi alle igen tilbage ved Torup kirke, hvor mange gav udtryk for at de havde haft en dejlig tur. Dette er altid dejligt at høre for et turudvalg, der selv benyttede lejligheden til en sidste snak om det største eksperiment vi hidtil har povet os ud i: "Den store Harzenrejse". En tur der helt sikkert vil stække sig over 5 hårde, men også skægge dage.

Harzturen.

En stor succes. Alletiders tur. Pragtfuldt vejr. En dygtig ledelse og en superchauffør. Ja, sådan kunne man blive at udbrede superlativerne om turen til Harzen i tiden fra den 1. til 5. maj.

De første af vore deltagere mødte op på Aalborg rutebilstation allerede ved 6 tiden mandag morgen, og det varede da heller ikke længe inden der summede af liv på det hjørne hvorfra turen skulle starte kl. 07.10. Turens første etape var nu ikke særlig lang, idet der stod yderligere 8 personer på i Haverslev, således at vi nu var i alt 66 glade og forventningsfulde Rold Skov Venner, der for første gang skulle opleve at være sammen i hele 5 dage.

Herfra gik det nu rask sydover, idet vi ved næste stop skulle nyde vore medbragte rundstykker på den store rastepads ved Ejer Bavnehøj. Her dummede fmd. sig første gang. Selv om Hanne og Knud var dem, der havde trukket det store læs med at arrangere turen, og herunder altså også at medbringe de smurte rundstykker, delte han gladeligt ud af de tiloversblevne - uden at Hanne så meget som havde fået en krumme. Han har gjort noget lignende før - siger Hanne, men hun tog det pænt.

Efter et kort stop og chaufførskift i Kolding, går det uden problemer videre over grænsen ved Frøslev med kursen sat mod Schleswig. Inden vi kører ind i byen passerer vi Gottorp slot, der ligger smukt placeret med udsigt ud over fjorden, Slien. Det var egentlig meningen, at vi skulle have aflagt besøg i Schleswigs domkirke, Sct. Petri Kirke, men da vores ankomst desværre lå udenfor kirkens åbningstid, gik vi i stedet hen til det sted, hvor den allerførste kirke i byen lå. Denne kirke med navnet, Marienkirche blev på et tidspunkt nedbrudt, hvorefter den i 1876 blev erstattet af et gravkapel med en omliggende kirkegård. Her findes der også en afdeling med mange grave fra de to verdenskrige.

Inden vi igen skulle forlade byen, var der stadig tid til en lille rundtur i den smukke gamle bydel. Her kunne man bl.a. nyde udsigten ud over fjorden, eller gå hen forbi den gamle Evangelische Standortkirche og Sct. Johanniskloster.

Efter det næste stop med middag på "Hamanns Gasthof" i Neumünster, går det nu igen videre syd- og østover. Og på trods af det lille nummer med rundstykkerne, er Hanne og Per nu blevet faste makkere, idet Hanne har fået jobbet med at skulle være Kaffe-Hanne, og endda med Per som den assistent, der skal kræve pengene op samt servere øl og vand for deltagerne.

Dette samarbejde fungerede upåklageligt under hele turen. Men hvor drak de meget øl, vand og kaffe.

Som oplæg til det der er turens tema, at følge H.C. Andersens fodspor i Harzen, fortæller Helge om H.C. Andersens levnedsløb i almindelighed, samt hans store rejse i særdeleshed. Og da vi nu nærmer os Harzenområdet, gør han tillige opmærksom på de mange smukke lindealléer der er overalt. Helge siger, at man let kan kende linden på at kronen ligner et omvendt hjerte. Man kunne jo også sige, at den ligner spar es.

Efter en lang dag og tur ankom vi klokken 19.30 til hotel Bären i Goslar, hvor der efter indlogeringen ventede os en dejlig buffet med små lune retter. Herefter var aftenen til fri disposition, som de fleste benyttede til en kortere eller længere aftenetur. For manges vedkommende var det dog nok den korte tur. Det var jo med at være klar til at kunne møde op til morgendagens spændende oplevelser i udhvilet tilstand.

* * *

Tirsdag morgen går turen straks mod øst gennem byerne Wernigerode, Blankenburg, Westerhausen og Warnstedt til Thale hvor vi kører over Bodefloden. Pga. vejarbejde har vi måttet køre en ret stor omvej, men Helge har så udnyttet tiden til at fortælle noget mere om H.C.

Andersen, og især om de områder vi skal se i dag. Dette kan lade sig gøre, fordi H.C. Andersen selv har beskrevet sin rejse på fremragende vis i bogen, "Skyggebilleder".

Her beskriver han bl.a. klippefremspringet "Rosstrappe" som "det vildeste, det mest romantiske punkt i hele Harzen". Der må vi hen. Det er da også en næsten ubeskrivelig smuk udsigt, der er ned mod dalen, hvor Bodefloden flyder i bunden. Man kan godt køre, men der går også en vandresti langs toppen af klippespalten hen til et andet udsigtspunkt med navnet "Hexentanzplatz". Det er altså ikke kun på Bloksbjerg at heksene danser. Selvom vi først sender vore hekse afsted til Sct. Hans, har de tyske hekse allerede danset på Valborgaftenen til den 1. maj. De kvindelige medlemmer af Rold Skovs Venner gjorde det den 2. maj. - Birgit endda med en så stor iver, at hun var nede at kysse jorden.

Efter en kort frokostrast ved dansepladsen går turen nu igen gennem Thale og videre gennem Neinstedt, Ballenstedt til Meisdorf. Herfra er der en kort travetur op til "Burg Falkenstein", som er målet for vort næste besøg. Denne Borg, som er bygget helt tilbage fra 1120 til 1150, består af en kærneborg, der er omgivet af en østbastion, en midtergård og en forborg, samt to voldgrave. Den har gennem de mange århundreder været anvendt som beboelse og til jagt, ligesom der er mange kunstnere der har fundet velkomne motiver her. Endelig har borgen også været anvendt som kulisse for talrige filmoptagelser, og den har nu været et statsligt museum siden 1946.

Det var egentlig meningen, at vi skulle have travet en tur på ca. 12 km. fra Falkenstein til Magdesprung, men pga. vejarbejdet og flere andre ting var tiden løbet fra os, således at vi nu måtte lade bussen køre os direkte gennem Quedlinburg, Wernigerode og Ilsenburg tilbage til hotel Bären i Goslar. Tiden var endda så fremskreden, at der næsten ikke var tid til at få sig nettet lidt inden maden. Denne "forskønnelse" skulle måske også have en tand ekstra, idet hotellet denne aften havde indbudt til "Folkloreaften" med "Die Oberharzer Bergsänger" aus Clausthal-Zellerfeld.

Man må sige, at dette blev en aften af de bedre med alletiders underholdning og en deraf følgende høj stemning, der ikke blev ringere af et krus øl eller tre. Koret havde ikke sunget og jodlet ret mange melodier, førend det begyndte at svinge nede mellem publikum. Ja, til sidst var det sådan, at alle Rold Skov Vennerne stod op og gyngede med på de iørefaldende sange. Og til slut, da koret som ekstranummer gav "Den Glade Vandrer", en melodi, som vi kunne synge med på dansk, ja, da ville jubelen næsten ingen ende tage. At det også må have været en god aften for koret, fremgår vist nok af, at alle pigerne til afsked tog hinanden i hænderne, og i én lang række sang og dansede mellem vore borde.

* * *

Onsdag den 3. maj var dagen hvor den store udfordring, at bestige Brocken til fods, skulle stå

sin prøve. På vejen derud indleder Helge med at fortælle om H.C. Andersens beskrivelse af området, og vi vil gøre lige som han, starte i den lille by, Ilsenburg. En mindre gruppe på 23 personer vælger dog at tage derop med "Harzer Schmalspurbahnen" ude fra byen Wernigerode. Der er således 43 personer, der har valgt at klare turen ved hjælp af apostlenes heste.

Billede af damplokomotiver på Harzquerbahn.

Fra Ilsenburg følger vi en rute, som har fået navnet, "Heinrich Heines Wanderweg" efter den tyske digter af samme navn. Inden vi er nået helt ud af byen passerer vi dog nogle spændende huse. Det første er forsynet med et lille skilt hvor der blot står "Pilzberatungsstelle". Umiddelbart kunne man tro, at dette kunne have noget med pilsnere at gøre. Det har det dog ikke, og så dog alligevel - indirekte har det. Efter en snak med den dame, som bor i huset, kan Helge fortælle, at huset er et sted hvor man kan henvende sig for at få oplysninger om skovens svampe og deres evt. skadelige virkninger. Og hvad så med øllet? - Som bekendt er dette produkt jo også fremstillet på grundlag af gærsvampe.

Længere fremme på ruten findes der to gamle huse, som især er spændende, set med en danskers øjne, idet de begge er forsynet med Martin Andersen Nexøs navn på facaden. Martin Andersen Nexø var som bekendt en af vore store sociale forfattere, der bl.a. har skrevet "Pelle Erobreren" og "Ditte Menneskebarn". I sine sidste leveår opholdt Martin Andersen Nexø sig netop her i det tidligere Østtyskland.

Den første del af ruten går langs med floden Ilse gennem den skønne Ilsedal, og snart kommer vi da også frem til "Prinzess Ilse Quelle", et anlæg hvor vandet kommer fra en kilde 300 meter længere oppe af bjerget.

Længere fremme ser vi den nøgne klippe "Ilsenstein" med et stort jernkors på toppen. Ifølge sagnet er denne opkaldt efter den skønne Ilse, der sammen med sin brudgom flygtede fra de nordlige lande mod Harzen da Nordsøens vande stod langt ned i Tyskland. Da vandet brødes mod klipperne, ville de søge videre op mod Brocken, men fjeldet åbnede sig i en stor spalte, og begge styrtede i dybet. Hermed fik Ilsefloden sit leje, og det siges at Ilse endnu bor i den hårde klippe med sin brudgom.

Da ruten i sagens natur går op ad bakke, holder vi forholdsvis ofte nogle små hvilepauser, her iblandt på et sted hvor der ligger nogle lange træstammer. For en sikkerheds skyld prøver vi lige at tælle op om alle er med, og det viser sig da, at vi mangler én person. Vedkommende har dog sagt til sin kone, at han blot skulle skifte en film, og at vi bare kunne fortsætte. Da det imidlertid har varet alt for længe, melder Frode Pedersen og Børge Thomsen sig frivilligt til at gå tilbage for at se efter ham. Resten af holdet benytter så ventetiden til at spise indholdet af den velforsynede madpose, som alle har fået med fra hotellet. Tiden går, og efter flere sonderinger i terrænet, bliver vi enige om at de tre mænd må være gået tilbage til Ilsenburg, hvorfor vi lige så godt kan fortsætte vor tur mod toppen af Brocken, eller Bloksbjerg, som vi kalder det derhjemme i Danmark.

Nu begynder stigningen i terrænet at blive mere markant, og kort efter et stop ved "Scharfen Steinklippe" går det opad for alvor. På flere etaper er stigningen omkring de 30 grader, men værst er det, at der fra tiden hvor Brocken blev anvendt som lyttepost af det østtyske militær, er nedfældet nogle betonelementer med tværriller i vejen. Dette var nok nødvendigt for at køretøjerne kunne stå fast, men de var bestemt ikke behagelige at gå på.

Hvor utroligt det end lyder, så kom ingen ringere end Frode Pedersen pludselig gående i rask trav forbi mange af turens andre deltagere. Men det bedste var dog, at han kunne melde at den tabte deltager var fundet i god behold, og at alle var på vej op ad det 1142 meter høje bjerg. Den anstrengende tur betød at holdet nok fik den største spredning nogensinde, men alle gennemførte turen, der havde en længde på 11 km. og en stigning på 900 meter fra den højde, hvor Ilsenburg er anlagt. De mest barske tog endog en tur på 9 km. til fods ned til byen Schierke, hvorfra hjemturen til Goslar skulle foregå. De lidt mindre barske benyttede toget. Ja, der var endda 3 damer, som kørte i hestevogn.

Den ventetid der var, mens det gående hold nåede til Schierke, blev naturligvis udnyttet til en tiltrængt ølpause inden vi atter skulle vende næsen mod Goslar. Men i modsætning til udturen kørte vi denne gang over langs vestsiden af den gamle zonegrænse gennem byerne Braunlage, Torfhaus (med udsigt tilbage til Brocken), og Bad Hatzburg.

Og ikke nok med det. Vores superchauffør Peder fra Papuga Busselskab i Brørup indvilligede endda i at køre de som ønskede det, ind til en lille aftentur i centrum af Goslar. Selvom Hanne og Knud havde entreret med Nilles Busrejser i Dybvad om rejsen, var det Papuga, der lagde bus og chauffør til den praktiske udførelse af opgaven. Man har ofte sagt om en chauffør efter en rejse, at han var alletiders, men Peder var altså *helt* suveræn.

* * *

Det er nu blevet torsdag den 4. maj, hvor programmet er tilrettelagt således, at det næsten vil komme til at ligne en almindelig turistrejse. Vi indleder da også dagen med at tage på en fælles byvandring inde i Goslar med Helge som turlleder. Og da vi gerne skal nå at høre rådhusets klokkespil klokken ni, er der kun lige tid til et kort stop ved Breites Tor, hvor Helge forklarer, at dette kun er ét af de oprindeligt 50 tårne, der engang fandtes i bymuren omkring Goslar. Henne på torvet holder der en stor autokran med motoren i gang, men folkene er dog venlige nok til at stoppe for larmen, da klokkespillet går i gang. Det, som der nok er det mest spændende ud over selve klokkerne, er, at der kommer forskellige figurer frem, der illustrerer bjergværksarbejdernes arbejdsvilkår gennem tiderne.

Inden vi forlader torvet fortæller Helge om H.C. Andersens iagttagelser på dette sted. Blandt byens mange seværdigheder omtaler han bl.a. springvandet midt på torvet som "Et stort metalbækken, der bestandigt fyldes med vand, og som indbyggerne ved ildløs bruger som stormklokke". Det gør man nok ikke i dag.

H.C. Andersen gør sig også nogle tanker om de figurer af de gamle kejsere, som er opstillet udenpå en af de smukke bygninger på torvet. "De er alle alvorlige stenhænd. Det er intet blomsterliv at være konge og således stå med den tunge krone nat og dag, og våge over lov og ret". I sin fantasi lader han dem tale et kaudervælsk af dansk, tysk, fransk, osv. Thi det var jo kloge folk.

Kommer man til Goslar, må man ikke glemme at gå lige rundt om hjørnet på samme bygning. Her sidder der en lille mand, som, bramfrit sagt, skider dukater. Det er måske herfra at udtrykket "at have røven fuld af penge" stammer.

En af byerne på vor vej, Quedlinburg, har nøje tilknytning til de omtalte stenhænd, idet den ene forestiller kejser Heinrich III. Denne forelskede sig i sin egen smukke datter Mathilde, hvorfor hun bad så mindeligt til Gud om at gøre hende hæslig grim. Men Fanden meldte sig og lovede at gøre faderens kærlighed til had, hvis hun ville tilhøre ham for stedse. De skulle dog være kvit, dersom han *ikke* fandt hende sovende de første tre gange han kom.

For at holde sig vågen broderede hun på et klæde, mens hendes lille hund Qvedl sad hos hende og gøede hver gang Fanden nærmede sig. Djævelen følte sig narret og som straf vansirede han hendes hoved på det grusomste med sine kløer. Nu fik kejser Heinrich endelig afsky for hende, og Mathilde kunne så bygge sig et abbedi, som hun efter sin trofaste hund kaldte Quedlinburg.

Efter dette historiske input går vi nu en lille tur rundt i Goslars gamle bydel, hvor vi bl.a. kommer forbi domkirken og videre hen til den eneste tilbageværende af byens gamle vandmøller. Denne er forsynet med et såkaldt brysthjul, hvilket vil sige, at vandet bliver ledt ind på skovlhjulet omtrent ud for akslen. Der findes i princippet tre slags skovlhjul. Et underfaldshjul hvor vandet trækker hjulet rundt ved blot at ramme skovlbladene forneden. Fordelen er, at det ikke er nødvendigt at stemme vandet så højt op, men effekten er ringe. Den højeste effekt får man med et overfaldshjul hvor vandet bliver ledt ind oven på hjulet, således at det både er strømmingen og vandets vægt i skufferne, der er med til at drive hjulet rundt. Til gengæld kræver et sådant arrangement en langt større opdæmning, og dermed også en større påvirkning af omgivelserne. En mellemting er så brysthjulet, der er indrettet således, at vandet ikke kan passere skovlbladene uden at drive hjulet rundt. Virkningsgraden er næsten lige så god som ved overfaldshjulet, men denne type hjul stiller ikke nær så store krav til opstemningens højde, og kan derfor med fordel anvendes, hvor forholdene ikke tillader dette.

Denne vor byrundtur har som endemål at se Kejserpaladset, men vel at mærke kun udefra. Der er simpelthen ikke tid til mere, men Helge forklarer dog noget om husets historie og anvendelse gennem tiderne. Det var nemlig sådan, at de gamle tyske kejsere havde flere paladser rundt omkring i landet, således at de kunne flytte fra sted til sted. Og ikke nok med at kejseren selv flyttede, man tog også alt bohavet med sig, hvilket betød at disse store bygninger ofte stod gæbende tomme.

Vort næste besøg gælder den smukke gamle middelalderby, Wernigerode. Det var egentlig meningen at vi skulle have gået op til slottet, "Burg Wernigerode", men da vi får et billigt tilbud om at køre derop med "Wernigeröder Bimmelbahn" er der stor stemning for at gøre dette. Vi kunne dog ikke alle være i det samme "tivolilignende" tog, hvorfor vi pga. vejarbejde på flere strækninger blev spredt fra hinanden. Her var det så at fmd. dummede sig for anden gang. Han var nemlig overbevist om at Helge og Knuds hold var bagest, hvorfor han blot sendte "sit eget hold" ind på slottet, og selv blev stående udenfor og vente til ingen verdens nytte. De var nemlig allerede derinde.

Det skulle vise sig at "Burg Wernigerode" ikke bare var et slot, men nærmest en hel lille by med flere små huse omkring sig. Ja, det var endda sådan, at man flere steder kunne leje sig et værelse som feriebolig. Dette var nok ikke så dårlig en idé, idet det var et spændende sted, og så var der tillige en utrolig flot udsigt ned over den smukke by.

Tilbage i Wernigerode var der nu afsat tid til at alle kunne gå rundt i byen på egen hånd, og herunder også benytte lejligheden til at få sig lidt fast føde. Man må sige, at det var en fryd at se hvor flotte byens gamle huse er. Man kan kun glæde sig over et godt håndværk, som det må være når et hus kan blive stående lige fra middelalderen og til nu.

Fra Wernigerode kører vi nu gennem Braunlage mod Sct. Andreasberg, byen som har de mest stejle gader i hele Harzen. Vi skal dog ikke se selve byen, men derimod prøve at køre på en rutschebane, som er anlagt på et af de omkringliggende bjerge kaldet, Mathias Schmidt Berg. Turen er 500 meter lang, men heldigvis er det let at komme op til startstedet. Man kan nemlig køre derop med stolelift, idet området også anvendes til skisport om vinteren. Nedturen foregår i små enmandsslæder, men da ikke alle er lige dristige ved turen, og derfor bremses meget op, kan der godt opstå kødannelser på banen. Men skægt var det.

Det næste vi skal se, er Okerdalen, og denne må være noget af det, som har ændret sig mest radikalt, siden H.C. Andersen beskrev området, idet der i årene fra 1952 til 56 blev bygget et

stort dæmningsanlæg, som har medført oversvømmelse af store dele af dalen. Faktisk forsvandt hele den lille landsby Schulenberg, der blev flyttet længere op ad bjergsiden under det nye navn, Neu Schulenberg. Det siges, at hvis der går en jomfru over den store dæmning, "Die Okertalsperre", vil man endnu kunne høre at kirkeklokken ringer nede i den oversvømmede Landsby. Dette er vist nok ikke sket endnu.

Også på denne vores sidste aften i Goslar tilbød Peder at køre et hold ind til byens centrum, hvis der var tilstrækkelig stemning for det. Mange tog mod dette tilbud, men endnu flere valgte dog at tilbringe aftenen hjemme på hotellet, idet det blev meddelt at der på denne aften både var musik og dans. Det skulle dog vise sig, at dette kun var musik, der blev afspillet fra et anlæg i baren nede i kælderens. Man kunne godt danse til det, men efterhånden foretrak de fleste nu at hygge sig resten af aftenen i de lokaler, hvor vi opholdt os til dagligt. Her fik vi faktisk et godt eksempel på at verden ikke er ret stor. Vores tjener, som iøvrigt også havde taget imod os ved ankomsten, var nemlig pæredansk, og så havde han tillige lært hos Jørgen Pedersen på Rold Stor Kro. Så det var jo ikke så ringe endda.

* * *

Fredag den 5. maj er så dagen hvor vi må forlade det dejlige Harzen. Men inden vi helt siger farvel, skal vi dog se noget interessant, som nok ikke er forventet af så mange, nemlig en mindesten hvorpå man kan læse Kong Chr. IV's navn. Lige nord for Goslar ligger den lille by, Lutter am Barenberge, og kort efter at vi har passeret denne, finder vi da også, efter nogen søgning, stenen ved en rasteplads.

Mindestenen er egentlig sat over general Füchs, der kæmpede på Chr. IV's side mod de kejserlige tropper i forbindelse med trediveårskrigen 1618-1648. Baggrunden var, at Chr IV forsøgte at drage nytte af borgerkrigen mellem katolikker og protestanter i Tyskland til at udvide kongeriget Danmark helt ned til Harzenområdet. Chr. IV blev dog afgørende slået af general Tilly ved Lutter am Barenberge, hvor general Füchs faldt den 27 august 1626. Herefter blev både Nordtyskland og Jylland erobret og hærget af feltherre, von Wallenstein, men Danmark slap trods alt billigt ud af denne krig ved freden i Lübeck i 1629.

På den videre tur op gennem Tyskland fortæller Helge om endnu nogle tildragelser fra H.C. Andersens livsforløb. Det var ikke bare hjemme i Danmark, at han med årene blev en berømt personlighed. Også i Tyskland blev han berømt og ven med mange af de kendte kulturpersonligheder som f.eks. brødrene Grimm. Det var faktisk sådan, at H.C. Andersen blev slået til Ridder af den Røde Ærn i Tyskland, uden at han havde en dansk orden. Da dette var stik imod vanlig praksis, måtte man skyndsomst rejse ham imøde for at give ham et dansk ridderkors da han passerede de gamle danske områder ved grænsen. Se, dette er diplomati, H.C. Andersen kom således hjem som både tysk og dansk ridder.

Turen fortsætter let, muntert og hurtigt mod de hjemlige egne, idet nogen flere gange har en historie eller andet at give til bedste, ligesom Kaffe-Hanne og co. ofte har åbent for betjeningen. Og på et tidspunkt går den lune Børge Buus Thomsen til mikrofonen for at invitere alle Harzenturens deltagere hjem til Suldrup. Idéen er, at vi så kan snakke om turen, bytte billeder og spise vores medbragte mad. Hertil vil Børge så bidrage med en helstegt gris, idet han mener at hans søster vist nok har en som er død. I hvert fald har hun en, der går og skranter lidt. Dette var et flot tilbud, og efter lidt snak og kiggen kalender, kan vi så sige på glædeligt gensyn hos Børge den 16. juni.

Vi er nu ved at nærme os grænsen, og efter den obligatoriske indkøbspause i Flensborg, går det igen rask videre i retning mod Haderslev, hvor et sent frokostbord venter os på Slukefter Kro i den lille by, Vedsted.

Glade og mætte begiver vi os så ud på den, i forhold til hele turen, sidste og korte etape op gennem Jylland. Og jo længere vi kommer mod nord, jo mere føles det, som om alle har en trang til at sige hinanden tak for en god tur. På medlemmerne vegne havde Poul Holme for-

lods udtrykt en stor tak til turlledelsen. Herunder ikke mindst til vores superchauffør, Peder Aagesen, der samtidigt modtog en lille erkendtlighed for at have bidraget til vores tur på en yderst positiv måde.

Også fmd. følte trang til at sige tak til de 4 personer, som virkelig havde trukket det store læs. Først til Peder, der i allerhøjeste grad havde faldet ind i vores jargon og måde at være på, så man skulle tro, at han var en af vore egne. Han var tidligere blevet drillet med, at han *kun* fik to mark af Gudrun Lages, mens fmd. fik fem. Hvad ydelsen så end havde gået ud på? De ord blev dog nu trukket tilbage, for med Peders store indsats, måtte de to mark da være minuttaksten. Herefter en tak til Hanne og Knud, der allerede inden turen havde truffet de mange aftaler, og så siden ført dem ud i livet på fortrinlig vis. Det kunne ikke have været gjort bedre af en professionel rejsearrangør. Til slut en tak til Helge, der var idé- og ophavsmanden til at turen overhovedet skulle finde sted, og som nu fra først til sidst havde gjort den til noget andet og mere end bare en almindelig turistrejse ved at lade H.C. Andersen tage os i hånden på hele vor færd. Det er ikke til at vide, hvordan og hvor henne hun havde lært det, men som en påskønnelse for indsatsen, fremtryllede Birgit endda et par flasker, som indeholdt nogle gode og klare dråber af "Livets vand", således at vi også dermed kunne understrege vor tak.

Endelig gik takken også den modsatte vej, idet Helge lod vore deltagere være dem, der skulle takkes fordi de havde bakket op om turen, og dermed gjort det muligt at føre vores idé om at lave et større arrangement ud i livet. Og dette var jo både rigtigt og flot gjort.

Nu begyndte vores veje efterhånden at skilles. De første stod af i Aarhus, så det lille hold i Haverslev, og endelig var der knus og kram og snak i en uendelighed inden alle fik sagt farvel, og der atter kunne falde ro over rutebilstationen i Aalborg. - Succesen var hjemme.

Appendiks til Harzenturen.

Der var 43 personer, som ønskede at deltage i "grisefesten" hjemme hos Børge Buus Thomsen på Aarestrupvej i Suldrup. Pudsigt nok det samme antal, men ikke nødvendigvis de samme personer, som der *gik* op på Brocken.

Allerede aftenen før havde Hanne og Knud, Hanne og Per, samt vores medlem Martin Jacobsen været Børge behjælpelig med at slå et græsareal og derefter rejse et 70 m² stort telt. Dette foregik i blæst og bidende kulde, men det hjalp dog på den indre varme, da vi havde holdt rejsegilde med pølser og øl.

Heldigvis var vejrguderne os betydeligt venligere stemt da festen skulle foregå. Der var både sol og forholdsvis stille vejr, hvilket var en stor fordel for de to gutter, der havde haft "svinet" over ilden allerede fra formiddagstimerne af.

For de 43 deltagere blev det en særdeles hyggelig og vellykket aften, med udskænkning af mjød, udveksling af billeder, fælles spisning med sange og gaveoverrækkelse som en beskedent tak til Børge, fremvisning af diasshow med Helges billeder, deltagelse i hønsefodring og derefter kaffebord. Alt dette blev afsluttet med at Børge, med hjælp fra sine 2 søstre, gav æggekage til hele forsamlingen. En flot gestus, som han skal have stor tak for.

Tur 4.

Søndag den 4. juni vendte Rold Skovs Venner så tilbage, hvor de egentlig hører til, nemlig i Rold Skov. Som så ofte før, lagde de 92 deltagere ud fra Frueskoens parkeringsplads midt på Buderupholmvejen.

Men i stedet for at gå direkte ned til blomsterne, fører drillepinden Helge os ind til Proveniensforsøgene, idet han siger, at der nok alligevel ingen blomster er. Disse forsøg er, som

bekendt anlagt af forstmanden Frederik Weis i 1927, og går ud på at se hvorledes forskellige slags bøgetræer vil trives her i området. Der er både Rold Skov-bøg, Karpaterbøg, Fredensborgbøg og Sorøbøg, men som det er synligt for enhver, er Karpaterbøgen den, som klarer sig bedst. På blot 73 år har disse udviklet sig til store flotte træer. Derimod er Rold Skov-bøgen langt den mindste, og er altså den, som har det dårligst.

Det var naturligvis mod bedre vidende, når Helge antydede at der heller ikke i år var nogle af Frueskoene i blomst. Tværtimod var de lige ved at være afblomstrede, selv om man normalt siger, at de først springer ud til grundlovsdag. Men lige som med alt andet, er disse blomster også meget tidligt fremme i år. Ja, alene det, at de er fremme er en stor ting, det er i hvert fald længe siden at Rold Skovs Venner sidst har set dem blomstre.

Helge fortæller, at der er forskellige meninger om hvordan dette område skal plejes for at kunne fremme væksten af blomsterne mest muligt. Skovens folk vil have lysnet i-, og får til at afgræsse området. Derimod vil botanikerne fra Københavns universitet have, at det skal passe sig selv. Det har dog vist sig, at skovens folk har ret, for siden der er blevet sat får ind, og der er blevet lysnet ved at fælde nogle store bøge, er blomsterne igen kommet i fremgang. I dag så vi hele fire blomster.

Hertil skal dog siges, at der i år, i den "hemmelige" dal findes mere end 200 Fruesko i blomst. Her iblandt en enkelt plante med ikke mindre end 17 blomster.

Turen fortsætter nu ned til Aalykkevej for foden af bakken, hvor det efter et kort stykke mod nord, går videre ud på bakkeøen Skadsholm. Det var her at datteren af en af de tidligere ejere af Buderupholm, godsejer Dahl havde sin bolig indtil for en snes år siden. Agnete Gjern havde været gift med en plantagebestyrer i Ø.K. og havde derfor tilbragt en del år ude i Thailand, eller Siam, som landet tidligere også har heddet. Hendes mand fik imidlertid en tropesygdom, som medførte at de måtte tage hjem, hvorefter de så byggede et bjælkehus i norsk stil her på toppen af Skadsholm. Manden døde dog efter nogle få års forløb, hvorimod fru Gjern blev boende i huset til hun var langt oppe i firserne. Selv i sin høje alder kunne man se fru Gjern komme kørende ind til både købmand og posthus i sin gamle Ford T.

Efter fru Gjerns død blev huset, som havde været indrettet med alverdens antikviteter, brændt ned af civilforsvaret som led i en brandøvelse. Skovstyrelsen havde den opfattelse, at området skulle gives tilbage til naturen, hvilket sådan set stemmer godt overens med at Fru Gjern og hendes mand havde sørget for at alle de mange flotte træer, der står hele vejen rundt om området ikke måtte fældes.

Vi skal nu gå denne tur rundt langs kanten af Skadsholm, og Helge opfordrer i den forbindelse vore deltagere til at lægge mærke til alle disse flotte træer, der stadig står hele vejen rundt. De er simpelthen nogle perler, og mange af den er tillige meget store. Specielt nævner han dog det lille træ Kvalkvæd, eller Ulvsrøn, der har de flotteste blomster, som noget dansk træ kan have. Dette lille træ var et af pionertræerne fra før de store træer indvandrede i Danmark. På vestsiden af Skadsholm standser vi ved et kæmpestort egetræ, som måske har sine 500 år på bagen. Helge sammenligner det med Kongeegen ovre i Jægerspris Nordskov, som er mellem 1400 og 2000 år gammelt, og som i sine velmagtsdage havde en omkreds på hele 14 meter.

Han glæder sig meget over at se, hvordan egetræet er på vej tilbage i Danmark, og hvordan de pibler op overalt i skoven. Dette skyldes at vi med en stigning i gennemsnitstemperaturen på 1 til 12 grader, er lige ved at have samme temperatur som i bronzealderen. Man har ikke kunnet se dette i hundredevis af år i Danmark, men nu sker det altså igen, bare pga. at det er blevet en lille anelse varmere. Jeg kan kun bekræfte hvad Helge siger. Dette er skrevet oppe på FDF's sommerlejr i Voerså, og her i vor egen lille skov på bare 26 tdr. land, pibler de små egetræer også op overalt.

Vi er nu atter nået ud på grusvejen for foden af Bjergeskoven, og går ad denne i retning mod

Nældedalen, hvor vi stopper op lige ved den eng, der kaldes Aalykke. Helge fortæller at dette område er privatejet i modsætning til resten af den del af Rold Skov vi besøger i dag, nemlig Buderupholm Statskovdistrikt.

Han fortæller også om det at gå på jagt, og herunder om de fire officielle jagter, der er gennem årets gang: Kongejagten, Skovriderjagten, Skovfogedjagten og Slyngeljagten. Hvordan mon det kan være at Helge synes, at den sidste er den festligste? Herudover er der en række private jagter for skovens folk, og Helge havde engang det privilegium, at han kunne gå med på dem alle sammen.

Det var dog så attraktivt for andre jægere at komme med på disse jagter, at man så sig gal på den mand, der bare gik rundt med en rød tophue og tog en plads op, uden at han ellers lavede noget, der kunne bidrage til et godt jagtudbytte. Skovrider Preben Møller måtte derfor til sidst sige til Helge, at nu går den altså ikke længere. Hvis du vil være med, må du altså købe dig et gevær og få taget det jagttegn. Det med at købe geværet var ikke så svært, men jagttegnet, det var en særdeles kompliceret affære at få. Efter mange forhindringer med at få aftalt tid, og få aflagt en prøve hos jagtkonsulenten lykkedes det dog tilslut.

Helge var dog ikke nogen ivrig jæger. Han nænnede ikke at skyde, men havde tvært imod så mange undskyldninger, at han til slut ikke mere blev inviteret til nogen af disse jagter. Så det var den historie.

Inden vi atter forlader området bør man beundre den smukke granskov, der er her i Nældedalen. Vi skal nu gå en af de smukkeste ture jeg kender i Rold Skov, siger Helge, idet vi skal gå rundt om en bevoksning, der næsten er urskov med ældgamle ege og bøge. Dette område grænser på sin nordvest-side lige ned til Lindenberg ådal, og da vi når frem på bakkekammen, følger vi denne til vi kommer hen på højde med lille Blåkilde. Her holder vi frokostpause. Selvfølgelig må vi også en tur ned til selve kilden. Her bliver vores viden om vandmængder, geologiske forhold, dyre og planteliv, osv. osv. genopfrisket, og naturligvis skal vi også gå hen langs de mange forskellige småkilder, som lille Blåkilde egentlig består af. Nemlig nogle små **bassinkilder**, der er af samme type som store Blåkilde, nogle **strømkilder**, hvor vandet kommer direkte ud af kalken, og endelig flere **sumpkilder**, som kan sammenlignes med den skønne Ravnkilde, der er en typisk sumpkilde.

I Sverige findes der også en fjerde slags kilde, nemlig **springkilder**. Dette har vi ikke i Danmark. Den kilde ovre i Vestskoven, som vi kalder Springkilden, er i virkeligheden en artesisk brønd, hvor vandet blot er bragt til at springe ved at slå et jernrør ned i grunden.

Helge nævner også, at det vand vi i dag ser strømme ud af kilden, er faldet som regn for hele 50 år siden. Det har man kunnet måle i form af nogle radioaktive isotoper i vandet, der stammer fra den gang, der var prøvesprængninger ude på Bikini-øerne.

Til slut gør Ø.P. opmærksom på den afhandling, som professor Anker Nielsen har skrevet om området her nede ved kilden. Han opdagede bl.a. nogle små larver, der stammede helt fra istiden. Anker Nielsen var fra Skørping, og han var så fascineret af dette sted, at han skrev en doktorafhandling om det.

Hertil siger Helge dog, at hans teorier er blevet lidt modsagt på det seneste, fordi man også har fundet disse istidsrelikter i andre Himmerlandske kilder. Et af de insekter, som han forskede i, og som kun findes i eneste kilde i hele verden, er den lille myg med det latinske navn *Atrichopogon*. Denne kilde hedder Stubberupvad, og Helge holder usigeligt meget af *Atrichopogon*, fordi den er så lille, at den ikke suger blod af os mennesker, men med sine 1000 vingeslag i sekundet kun flyver rundt og stikker alle de andre myg. Og det fortjener de f..... også, slutter Helge af.

Fra kildeområdet går turen nu videre hen mod Slettingen, men inden vi når så langt stopper vi dog først op på det sted, hvor der endnu kan anes at der har gået en dæmning fra de højereliggende områder og ud i Lindenberg ådal.

Dette har noget med stenalderen at gøre. Man skal nemlig forestille sig, at ådalen da var betydeligt bredere, idet den faktisk var en fjordarm, som fra Limfjorden skar sig helt her ned midt i skoven. Helt op i 1500 tallet var åen så bred, at man kunne sejle helt her ned, hvorfor man selvsagt havde brug for både en dæmning og en bro for at kunne passere på dette sted. Helge mener at stenalderfolket må have fundet sig et paradis, når de kom sejlene her til stedet. Der var vidunderligt kildevand, alt det tømmer de skulle bruge til mange forskellige formål, vildt i massevis, og ænder og gæs, der søgte ind til kilderne om vinteren.

Man kan sagtens forstå at stenalderfolket søgte ind til dette sted. Herfra har de så senere bredt sig ned over Rebild-bygden og videre helt ind midt i skoven til Rebild Skovhuse nede ved St. Økssø. Et område, som den dag i dag er en åben kile, der skærer sig ind i skoven, og som endda har gået 12 km. længere mod syd. Dette kan man alt sammen se på at her stopper de gamle kæmpehøje brat op. Området videre ned mod Arden har således altid været skov.

Går man videre ind i skoven, kan man se fortsættelsen af stenalderfolkets bro og dæmningsanlæg, men forunderligt nok, nu i form af en hulvej, som er en af de flotteste vi overhovedet har i Rold Skov. Senere når man fortsætter op over bakken, kan man møde en lang lige række af sten. Man ved ikke om disse er ledesten eller om de måske har haft en religiøs betydning. Ude ved Myrhøj i nærheden af Ærtebølle kan man finde en tilsvarende række sten.

Højere oppe på bakken stopper vi atter op fordi der også her er noget interessant at se, nemlig et af de få steder hvor der virkelig er asketræer i Rold Skov. Man kan let kende asken på at den er et meget kønt træ, der altid holder sig lysegrøn hele sommeren igennem.

Helge vælger dog først at omtale en konkurrence i Danmarks Radio om hvilket træ, der skal være Danmarks nationaltræ. Han har Poul Thomsen mistænkt for at øve indflydelse på denne konkurrence fordi han startede med egetræet. (Denne skribent har Helge mistænkt for at være rigtig godt træet af, at det blev en anden af de indbudte naturfolk, der kom til at præsentere egetræet, end lige netop Helge). Helge er nemlig ikke i tvivl om, at har Danmark et nationaltræ, så er det egen.

Ingen andre træer har haft så meget betydning for danmarkshistorien som netop egen. Bøgen er først meget senere kommet til, og det var først efter at Adam Oehlenschläger fandt på at lovprise den i sin digtning, at den er blevet opfattet som et symbol på al danskhed. Det har vi så taget til os allesammen, og synes at bøgen er det smukkeste træ.

Men havde vi ikke haft vores flåde af egetræer, da havde der ikke været noget som hed Danmark i dag. Og som Helge siger, vore konger har aldrig været gode til at slås, og hver gang de skulle gøre sig gældende på landjorden, så tabte de, og hver gang var det flåden, som måtte redde dem ud af kniben. En flåde, der var lavet af godt egetømmer.

Alle vore slotte og herregårde er bygget af eg, fyr eller ask. Bøgen har ikke været brugt. Man har aldrig fundet bøg anvendt som bygningstømmer i forhistorisk tid i Danmark.

Men det var jo egentlig asketræet vi skulle tale om på dette sted. Ifølge den nordiske mytologi var det asken, som var verdenstræet Yggdrasil. Dette havde en kæmpemæssig stamme, som gik ned i jorden til tre livgivende kilder, og dets krone var selve himmelhvælvet, hvorfra der dryppede vidunderlig nektar ned på jorden. Den dag hvor ragnarok kommer og alt går amok, da vil jorden ryste. Det vil Yggdrasil også, nogle store grene vil endda knække, men den vil atter komme op og overleve, og da vil der komme en ny og bedre verden.

Det sidste sted vi stopper på denne tur, er ved den forholdsvis nye bål- og lejrplads ca. 600 meter sydvest for Frueskoens p-plads ude ved Buderupholmvejen. Der er nogle få af deltagerne, som mener at pladsen ser ret primitiv ud, men det er også meningen, da den er beregnet på at man selv medbringer sit telt og andre fornødenheder. Det kan måske også sætte stedets historiske værdi en smule i relief, at det lige nøjagtigt var her at sortestorken havde sin sidste rede i Rold Skov.

Nu var der blot tilbage at tage det sidste korte stykke vej ud til bilerne, og man må i sandhed

sige, at sjældent har Helge været så oplagt til at fortælle så meget, som han gjorde i dag. Tak for det.

Tur 5, efterår 2000.

Det blev til en rigtig hyggelig Rold-Skov-tur. Som noget gammelkendt, havde vi fastsat at p-pladsen ved Moskov Pavillonen skulle være det første mødested efter sommerferien, men hvor utroligt det end lyder - som noget nyt skulle denne tur foregå i et for os delvis ukendt terræn, hvilket vil sige i den sydlige del af Store Arden Skov.

Efter en lørdag med styrtregn var det nu blevet et så fint vejr, at der mødte hele 67 deltagere op, hvoraf de 4 dog tog en alternativ tur rundt om St. Økssø, mens resten af flokken startede med at gå op på "Den nedstyrtede flyvers plads".

Her fortalte Helge meget dramatisk om hvordan en tysk flyver var styrtet ned, og om hvordan den havde foranlediget en efterfølgende brand. Efter en kort afbrydelse med formaning om at tale sandt, fortsætter han dog ufortrødent med at fortælle om de mange historier, der har gået om sagen. Helge siger, at han også forskede i sagen for at finde ud af hvilken type maskine det var, hvad de ombordværende mennesker hed osv. osv. Historierne om nedstyrtningen var dog meget forskellige. Mange vidste at det var en tysk maskine, og der var endda folk, der havde set hvordan den med et brag afgav en masse røg oppe i luften.

Historierne om maskinen var altså meget forskellige, og efterhånden blev Helge klar over, at der i virkeligheden ikke var nogen som egentlig vidste noget om det, indtil en dag hvor hans nabo Frederik Als også nævnte den nedstyrtede flyvers plads. "Kan du også huske noget om det?" spurgte Helge. "Ja, det kan jeg da, for jeg var selv med til at sætte den op" var svaret.

Sandheden var nemlig den, at Jens Hvass i forbindelse med en stor spejder-samariterøvelse fik en gammel maskine transporteret herud i skoven oppe fra Aalborg lufthavn, mod til gengæld at levere noget træ for transporten. Dette blev en meget realistisk samariterøvelse med masser af blod og dramatik. Et effektivt indslag, som spejderne fik en stor oplevelse ud af.

Efter øvelsens afslutning blev flyvemaskinen stadig liggende her på pladsen i mange år, men efterhånden blev det meste af den stjålet stump for stump, hvorefter resterne til slut blev kørt væk. Sporene efter øvelsen er altså borte. Men minderne lever i navnet

Det er faktisk først lige syd for dette gamle øvelsesområde, som nu er blevet til bålplads, at vi bevæger os ind i Store Arden Skov, og hermed altså også ind på Lindenberg distrikt. Vi befinder os også hermed i en del af Rold Skov, hvor der altid har været skov. Det er først helt nede i den sydlige ende, at der har boet mennesker, hvilket kan ses på, at man her kan møde både kæmpehøje og en langdysse. Denne del af skoven er et område hvor der meget sjældent kommer mennesker, måske ikke den smukkeste, men jeg giver fmd. ret i at dette er en rigtig "Rold-skov-tur", føjer Helge til.

Da vi nu er i et af Lindenburgs områder af skoven, er dette også en god anledning til at høre lidt om godsets historie fra da Heinrich Carl Schimmelmänn købte dette tilbage i 1762. Helge fortæller om hvordan Schimmelmänn byggede sit imperium op og skaffede sig store rigdomme, bl.a. ved salg af Meissener porcelæn. De ældste medlemmer af familien Schimmelmänn er dog gået over i historien på både ondt og godt. Heinrich Carl Schimmelmänn tjente nemlig også penge ved fremstilling af krudt og våben, mens sønnen, den senere statsminister Ernst Schimmelmänn var med til at afskaffe slaveriet, samt ophæve stavnsbåndet for bønderne og give dem bedre levevilkår.

Vi hører også noget om denne skovs bevoksning af lærk og gran, hvor lærken klarer sig bedst fordi den tåler både fugt og kulde bedre end gran. Ingen af dem er dog noget dansk træ, idet begge blev indført for alvor i slutningen af 1700 tallet.

Denne snak får også Helge til at fortælle om "Figur 8", som er et lærketræ der står ovre i Grib Skov. Dette træ har fået sit ejendommelige navn, fordi den i ældre lærebøger for forstfolk altid blev betegnet som fig. 8. Man brugte nemlig den gang, at man altid i brødteksten henviste til billeder og tegninger som fig. det og det.

Da vi når lidt længere frem på ruten, stopper Helge op ved resterne af et gammelt skovdige. Han beklager, at der ikke i tidernes morgen har været nogen, som har beskrevet Rold Skovs historie. For så ville vi have vidst hvorfor der findes lige akkurat et sådant dige, som det vi netop nu står ved. Diget danner en ikke særlig stor firkant, og Helge tror at det helt afgjort har været en såkaldt hestehave, hvor man kunne have hestene gående ude om sommeren. Hvorfor det ligger midt inde i skoven, kan man godt undre sig over. Men da diget fortsætter længere ind i skoven, kunne dette tyde på at det er kommet til da skovene skulle inddiges i 1806. Man havde 8 tilsvarende hestehaver ovre i Grib Skov, hvor man havde kongens særlige fine Frederiksborg-hestegående. Her var der en hestehave for hver farve, som hestene havde. Bl.a. var der en vang, som kun havde isabellafarvede heste.

De sydligste punkter vi skal passere på dagens tur er først Filkes mose og derefter Hummelbækken, som er det vandløb der afvander Rold Skov mod syd. Hummelbækken starter ovre ved Farsø mose og løber derfra videre gennem Hesselholt- og Store Arden skov, for til slut at ende nede i Willestrup å. Det var netop denne bæks passage gennem Hesselholt Skov, som Jens Hvass i sin tid udnyttede for at kunne opstemme den kunstige Hvass sø.

Da vi pludselig står nede ved Hummelbækken, er Helge klar over at vi er gået forbi Filkes mose uden at se den, hvorfor han så siger, at han som sædvanlig har problemer med fmd. Denne ville med djævelens vold og magt have at vi skulle ned og se Filkes mose, og da vi gik forbi den lige før, sagde han ikke noget om at vi skulle stoppe op for at se på den osv. osv., føjer Helge til. (Som om det var fmd., der var turleder).

Dette var dog ikke noget særligt stort problem. Det var jo bare at gå det lille stykke vej tilbage til mosen, hvor Helge opfordrer fmd. til at fortælle om stedet, da han ikke selv har nogen som helst kendskab til dette.

Filkes mose er da heller ikke helt almindelig, for i dag er denne lavning i terrænet nemlig helt tilvokset med store træer, her iblandt et stort stykke med graner. Man kunne måske også være "morsom" og sige, at da vi befinder os i kote 70, må stedet jo være en højmosé.

Både terrænets nuværende beskaffenhed, og den kendsgerning at navnet Filkes mose ikke er særlig kendt, det er end ikke nævnt på alle kort, kunne godt tyde på at det er mange år siden at mosen groede til. Men når dette er sagt, må det alligevel være som en gave for Helge at finde en sådan lokalitet. Hvor utroligt det end lyder, vidste han ikke at der var noget som hed Filkes mose, og derfor heller ikke noget om Filke. Men med sin naturlige nysgerrighed, om alt hvad der har med Rold Skov at gøre, er forfatteren Helge V. Qvistorff næsten nødt til at finde ud af hvem Filke var, og om denne evt. havde tilknytning til Lindenberg gods.

Der vil da være basis for at skrive om Filke i en kommende bog. Endda en historie, som ingen andre før har skrevet. Og det er da flot, at det var Rold Skovs Venner, der viste Helge mosen. En sådan belæring kan Helge åbenbart ikke lade stå uimodsagt. Nu ved han pludselig noget om dette sted - eller gør han? Han fortæller i hvert fald om en ret usædvanlig mand, der var gift hele fem gange, og som overlevede samtlige koner. Han blev meget gammel, 95 år, og det pudsige er, at den femte kone døde dagen før ham selv. Da han kom her til skoven var han først kusk, men han gjorde sit arbejde så godt, at han efterhånden nærmest fik status som overskovfoged. Dette er noget, som man alt sammen kan læse om nede på Landsarkivet i Viborg, føjer Helge til.

Og efter en lille pause slutter han af: Forresten, jeg glemte vist at sige hvem manden var. Han hed Ludvig, Christian, Frederik Fylke. Men da man åbenbart ikke kunne sige Fylke på dansk, dette var jo mere norskklingende, blev det derfor til Filke. (Ser man det, ser man det!)

Vi tager nu en tur ad skovvejene hele vejen rundt om mosen, med det formål at ende nede ved de før omtalte gravhøje lige nord for Hummelbækken.

Vi stopper dog op for at omtale et problem, som på en eller anden måde kan komme til at berøre os alle, enten som beboere eller blot brugere af Rold Skov. Sagen er, at Eltra skal bygge en 400 kV forbindelse fra Nordjyllandsværket til Trige ved Aarhus, og et af løsningsforslagene går på at føre denne gennem Rold Skov som erstatning for den gamle Randerslinie. Selv om det er tanken at kabellægge forbindelsen på særligt følsomme strækninger, vil dette måske alligevel være til skade for både Blåhøl og Store Blåkilde.

Dette er noget som har vakt stor bekymring i den såkaldte Rold Skov-gruppe, som derfor har startet en underskriftsindsamling mod at føre linien gennem skoven. Og da vi som Rold Skov Venner også har en stor interesse i at bevare et så unikt naturområde som Rold Skov, var der mulighed for at også vi kunne skrive sig på nogle medbragte lister. - Noget som enhver dog kunne gøre helt efter eget ønske.

(Det endelige samlede resultat blev, at der blev afleveret 6.638 underskrifter til amtsborgmester Orla Hav. Denne mener i øvrigt heller ikke selv, at den gamle Randerslinie skal udskiftes med en som er endnu større). (N.S. 12/9 2000).

Det er egentlig meningen, at vi skal holde frokost nede ved gravhøjene, og Helge stopper da også op for at udpege nogle af disse. Men da der også ligger nogle flere høje længere fremme, vil han foreslå at vi går hen forbi disse, fordi vi så derefter vil komme til et pænt sted - om ca. 50 minutter, føjer drillepinden til. **Altså frokost her og nu.**

Den videre tur går mod nordøst, hvor en stor del af turdeltagerne var så heldige, at se en rudel kronvildt komme løbende, endda ført an af en stor hjort med et stort gevir. Dette var et meget flot og sjældent syn, som vist nok kun er sket for Rold Skovs Venner én gang tidligere ude på Skadsholm. En stor oplevelse.

Helge spørger om der er nogen, der har lagt mærke til, at vi med undtagelse af nogle enkelte fritstående ege og bøge, faktisk kun har gået i granskov siden vi forlod langdyssen. Også det får ham til at reflektere over hvordan området tidligere har set ud. Tænk hvis man kunne finde et kort fra omkring år 1800, siger han, så kunne man se hvor meget af det, som nu er tilplantet med nåletræer, der dengang var heder, enge og moser.

Det var nemlig meget betydelige dele af den nuværende Rold Skov, hvor der ikke da var skov. En mand der i 1805 besøgte Rold Skov sagde endda: "Den bør ikke have navn af skov", så udpint var den. Der var næsten ikke mere tilbage, men nu er det jo alt sammen plantet til, og står meget flot i dag.

Helge vil også gerne knytte et par kommentarer til problemet med de måske kommende elmaste gennem Rold Skov. "Jeg synes at dette er foruroligende. - Masterne skal være 42 meter høje. - De skal gå 250 meter fra Blåhøl, og man kan forestille sig hvad der sker, hvis man begynder at bore ned i kalken, hvor vandet står under tryk. - Det bliver festligt", tilføjer han ironisk. "De skal gå mindre end 1 km. fra Store Blåkilde. Tænk hvis man ødelægger Store Blåkilde. - Jeg synes, at en protest i dette tilfælde er på sin plads", slutter Helge af.

Og det allersidste Helge vil sige for i dag, er noget med hensyn til Filkes mose: "Så vidt mig bekendt, er der ikke nogen person, der hedder Ludvig Christian Frederik Fylke, endsige Filke. Det var ren digtning, hvilket I må meget undskylde". Dette er derimod ikke noget, som er digtet. På båndet kan man tydeligt høre fmd. sige: "Jeg havde det sgu på fornemmelsen". Og hvad er der så at sige til det. Som straf må Helge se at finde ud af hvem Filke var!

Turen fortsætter nu mod nordøst til vi næsten når ud og rammer Blåkildevej ved den p-plads, der ligger i umiddelbart syd for det store kryds på Møldrupvejen. Men inden da drejer vi dog skarpt til venstre, således at vi nu stort set går på tværs af Store Arden Skov, og dermed atter passerer flyverpladsen og ender nede ved Mosskov Pavillonen.

Lige stedet, at skylle et par "ænder" ned med øl.

Med Helge til Ildlandet, Andesbjergene og Påskeøen.

Som et særligt arrangement for Rold Skovs Venner, havde Helge på en af vore tidligere ture tilbudt os at lave en aften, hvor han ville vise lysbilleder og fortælle om sin tur til disse fjerne egne af verden. Og med sin sædvanlige aktive indsats, havde Knud fået det arrangeret således, at Nørresundby Bank velvilligst stillede sine lokaler til rådighed for os. Endda med et særdeles flot traktement oven i handelen. Normalt tager banken "kun" mod 100 gæster, men havde dog indvilliget i at vi undtagelsesvis blev 114, og så havde vi endda måttet sige nej til 30 senere tilmeldte. Desværre - men succes'en kan måske gentages en anden gang.

Efter at aftenens vært, Harry Brix havde budt os velkommen, indledte Helge med at nævne de steder i hele verden, som han altid havde drømt om at besøge. Og herunder altså også målet for denne aften's foredrag, - Ildlandet, den yderste spids af Sydamerika, Andesbjergene, og stenansigterne på Påskeøen, som Thor Heyerdahl har beskrevet i bogen *Aku-Aku*.

Det var for øvrigt en tur, som lignede Rold Skovs Venner, følger Helge til, for alt blev nemlig lavet om.

Nu følger beskrivelsen af første halvdel af turen. Flyveturen derud, sejlturen op over Andesbjergene, hvilket godt kan lade sig gøre, idet man skiftevis kører i bus, sejler på en sø, kører i bus, sejler på en sø, osv. osv. Den videre tur går nu gennem Chile mod syd, dog ikke uden problemer, for pludselig var vejen bare væk. Et vulkanudbrud havde få timer forinden medført at en blanding af lava, mudder og vand havde revet vejen med sig. Noget som de lokale bare tog helt afslappet. Hvad andet var der også at gøre, end at vente på at en gravemaskine skulle få noget fyld kørt ned i hullet igen? Som det sidste sted inden pausen, tog Helge os sluttelig med ud til hvad indianerne engang kaldte verdens ende, Ildlandet.

Som tidligere nævnt, blev vi taget meget flot imod under vort besøg i banken, og denne pause var da heller ikke nogen undtagelse, idet der ud over at man kunne få sig en god snak, nu også blev serveret øl og vand til alle.

Efter pausen skal vi nu langt ud i Stillehavet til Isla De Pascua, eller Påskeøen som vi normalt kalder den herhjemme. Helge fortæller at øen er på størrelse med Læsø, men at den har en langt mere varieret natur. Man kunne tydeligt fornemme, at noget af det, der havde gjort aller-mest indtryk, ud over naturen og befolkningen, var de ca. 800 menneskefigurer, der findes på øen. Disse kaldes "Moai", og Thor Heyerdahl har fastslået at de stammer helt tilbage fra det 5. århundrede. Statuerne forestiller de daværende høvdinge personligt, og de blev hugget ud mens manden endnu var i live. Senere kulturer, storme og andet vejrlig havde dog medført, at disse statuer alle var væltede og nogle af dem endda forsøgt ødelagt. På foranledning af Thor Heyerdahl er mange af skulpturerne nu atter blevet rejst. Et kæmpearbejde, når man betænker at de kan være mellem 5 og 10 meter høje og dermed veje adskillige tons.

Al ting får jo en ende, og således også dette besøg, hvorfor turen nu går i modsat retning. Først til Chile, så over Andesbjergene til Argentina, og herfra hjem til lille Danmark. Det kan dog kun være en tur, der har givet Helge nogle minder for livet. - Tak for at du ville løfte fligen, så vi andre også kunne føle en smule af "suset".

Havde det været et flot og spændende foredrag, blev det ikke mindre en flot afslutning på denne aften. Inde i personalets spiselokale ud mod torvet var der allerede dækket op ved otte lange borde, hvor der nu blev serveret nogle store sandwich'es med tilhørende snaps og kaffe. Og efter et som sædvanligt hyggeligt samvær, sluttede vi da også af med at bede Harry Brix om at overbringe banken vores oprigtige tak, for at vi var blevet taget så flot imod. Samtidigt fik han udleveret lidt flydende mundgodt som kompensation for at bruge en aften på os, endda med fysisk arbejde oven i handelen.

Selv om Helge normalt er billig i drift, han går helt op til 10/12 km. på en plade chokolade, var dette dog et arrangement så langt ud over det sædvanlige, at den øvrige bestyrelse havde fundet det på sin plads at takke ham ved i dette tilfælde at modregne med lidt væde. Man kan jo godt blive tør i halsen af al den snak.

Som det sidste, var der også en stor tak til Hanne og Knud, godt nok uden kompensation, men derfor ikke mindre velment. Det er folk som jer, der er guld værd for foreningens trivsel.

100 ganges jubilæumstur.

Egentlig kunne man lige så godt læse om denne tur i Nordjyske Stiftstidende, men da avisen jo trods alt ikke får det hele med, må vi hellere gentage historien her.

Da denne tur skulle være en rigtig Rold-Skov-tur, var dennes udgangs- og slutsted henlagt til bålpladsen i Grøndalen, hvorfra vi ville gå gennem Sønderskov, passere forbi St. Økssø mose, videre gennem Hesselholt skov, og derfra under banen op til bålpladsen i Tvillingskov. Mere "Rold Skov" kunne det vist ikke blive.

Vi stopper første gang lige efter at vi er gået forbi Bitte Hedekrog. Her indleder Helge turen med at fortælle om Rebild Skovhuse. Både om den geografiske udstrækning, og om hvordan Bette Evald har beskrevet området, da dette bare lå hen som hede. Helge fortæller også, at Bitte Hedekrog oprindeligt var aftægtshus for en nærliggende bondegård, hvilken dog er blevet nedbrudt engang i tresserne.

Stedet var i mange år beboet af den navnkundige hegnsskytte, Hede Knud, om hvem der går så mange muntre historier. Bl.a. den følgende, der udspandt sig i en lille iskiosk lidt længere nede ved St. Økssø. Den kendte kromand på Rebildhus, Frimuth Engelst tog ofte selv ud for at passe denne iskiosk, når han trængte til at komme lidt væk fra gæster, personale, kone og børn osv. osv. Her kunne han nemlig sidde og spille kort, samt få sig nogle kaffepuncher med Hede Knud og et par af de andre beboere på egnen.

En dag, hvor de fire mænd således sad i iskiosken og spillede whist, kom der, med store fagter, løbende nogle mennesker, som råbte at Hede Knuds tyr var blevet uvan og var løbet ud. Hede Knud rejste sig dog blot op og gik lige så stille og roligt ud for at finde sin tyr, og da han en halv times tid senere kom tilbage, satte han sig bare ned, tog sine kort og sagde: "Hvis tur var`et til at gi`?"

Selvfølgelig må vi da også lige høre om hvordan Hede Knud som hegnsskytte sendte kone og børn ind i skoven for at klappe dyrene ud på sine egne marker, hvor det var fuldt lovligt at skyde dem. Og selvfølgelig må vi også høre om da konen fra Kyø Skovhus "pest" i Knuds træsko engang han sad gemt i sit skydehus, der var skjult under en stor gran lige i skovtyknin-gen.

Vi fortsætter nu langs hegnet til Obels hus ad den sti, der fører os lige ned til Store Økssø. Det er også her vi møder "Det gamle Træ". Dette er et af skovens karakteristiske træer, som er beskrevet i Helges bog, "Navnkundige træer i Rold Skov", hvilket får ham til at reflektere over, og fortælle om, at der allerede er tre træer borte af de, der er beskrevet i bogen; "Den store Bøg", "Dødemandstræet" og "Laus Gades Bøg".

Her var det så at den lille dreng, Lasse kom med dagens bemærkning, idet han kikkede op på Helge med store øjne og sagde, "Hvordan ved du det". Hvad svarer man til et sådant spørgsmål, hvis det skal være med en rask replik? 2-0 til Lasse.

Helge fortæller også, at det var Hede Knud, som helt tilbage i fyrrerne solgte den grund, vi lige er gået forbi og nu står neden for, til fabrikant Frederik Obel. Frederik Obel byggede derpå sit røde hus på denne ejendom, som stadig er i familiens eje.

Vi går nu vesten om tørvegraven ved Store Økssø og derfra videre gennem den nu tilplantede

Store Økssø mose. Terrænet er dog stadig af en sådan karakter, at man skal se godt efter hvor man går, og ikke som Ø.P. være sikker på, at der ikke er blankt vand under det nedfaldne løv. Et sådant overmod kan nemlig koste en våd sok.

Helge siger, at det var meget imod Jens Hvass' vilje, at mosen *skulle* tilplantes under krigen. Dette var også synd, men nu taler man dog heldigvis om at mosen skal reableres igen.

Vel gennem mosen går vi nu mod syd ad Ritmestervej, hvor Helge på et tidspunkt stopper op for at fortælle om det at gå på jagt. Vi husker hvordan Helge for at kunne deltage i statsskovens fire officielle jagter blev pålagt at skulle tage jagttegn. Men da han alligevel ikke kunne nænne at skyde dyrene, men altid havde en undskyldning for ikke at gøre det, blev han til slut ikke mere inviteret til at deltage i disse jagter.

Det er faktisk lige på det sted, hvor en tandlæge fra Aarhus engang demonstrerede hvad det vil sige at være en fin jæger, at Helge er stoppet op. Under en jagt var der blevet skudt adskillige gange efter et ganske ungt rådyr, uden at det dog var blevet ramt. Tandlægen stod lige ved en lille grøft, som det forskræmte dyr kom løbende ned imod, og åbenbart ikke havde set. Dyret faldt ned i grøften, og intet havde været lettere end bare at skyde det, men lige idet det faldt skød tandlægen bare op i luften. Flot gjort og en demonstration af hvad det vil sige at være en fin jæger. Kampen havde været for ulige.

Fra den skovvej, der bærer skovrider Hintz's navn, går der en lille stikvej ind til en lokalitet, som er tilplantet med store douglas- og sitkagraner. Disse kæmper er blandt skovens største træer, og området bliver af skovarbejderne kaldt Jætternes Baghave, fordi man mener, det må være kæmperne fra den nordiske mytologi, der har gået og trukket træerne i toppen og dermed givet dem deres enorme højde.

Træerne blev plantet tilbage i 1883 af daværende forstråd H.J. Hansen. Sådanne store træer repræsenterer ikke kun en æstetisk værdi, men i meget høj grad også en økonomisk værdi. Buderupholm Statskovdistrikt har bl.a. solgt sådanne gamle douglasgraner til skibsmaster, møllevinger og et nyt gulv til Sønderborg slots riddersal.

Der *må* nu være noget om snakken, om det med de nordiske jætter, for hvor er vi mennesker dog små mellem disse skovens kæmper.

Det er nu blevet så langt op af dagen, at tiden nærmer sig for at søge over mod bålpladsen i Tvillingskov på østsiden af jernbanen. Og hvad vore 123 deltagere, bortset fra turudvalget, ikke ved, er at vi vil fejre vort arrangement nr. 100 med kagemand og tilhørende sherry, samt at vi har inviteret pressen til at overvære denne lille, men for os store seance.

Turen går derfor nu tilbage ad Hintz's vej, videre forbi Røverstuen og Hestegraven ud til Ardenvejen, den gennemgående grusvej langs vestsiden af banen. Vi må dog finjustere lidt på tiden af hensyn til pressens ankomst, hvilket Helge klarer som en mis ved først at stoppe op ved udsigtstårnet ved Lille Økssø mose, for derefter at gå vild et par gange eller tre.

Selvom Birgit og Hanne i forvejen havde anbragt et bord, samt plantet nogle små dannebrogssflag i skovbunden, skulle der nok et vågent øje til at se, at vi ikke bare skulle holde en ganske almindelig rast oppe på bålpladsen, hvorfor folk som sædvanligt bare fandt sig en god plads til at tage denne kombinerede spise og hvilepause på.

Men pludseligt blev der dog åbnet for godterne, idet det omtalte bord nu blev dækket med både dug, sherry og fire store kagemænd. Vores 100 ganges tur skulle nemlig fejres på behørig vis, som var det en stor fødselsdagsfest. Og ikke nok med det, vi havde også inviteret pressen til at overvære denne markering af vort virke, hvilket glædeligvis også blev imødekommet med, at journalisten, Claus Smidstrup og fotografen, Per Kolind fra Nordjyske Stiftstidende begge mødte op. Vi kan heller ikke sige andet, end at vi fik en fin dækning. Et billede på forsiden af selve avisen, og en stor artikel med tre billeder på forsiden af Himmerlandssektionen.

Til en rigtig fødselsdagsfest hører der også et par taler. Disse blev indledt med at fmd. kunne

bringe en hilsen fra statsskovrider Uffe Laursen, som desværre var bortrejst på denne dag. Vi hørte også nogle betragtninger om foreningens formål, og om hvor langt vi egentlig har gået sammenlagt på alle disse ture. En sådan dag giver også anledning til at gøre status over hvad vi egentlig har foretaget os. Vort virke handler jo først og fremmest om Rold Skov, men her ud over har vi også foretaget os mange andre ting. Tre weekends, ture til dejlige og spændende lokaliteter, både i og udenfor Himmerland, og ikke mindst, vores store Harzenrejse, hvor turens højdepunkt helt bogstaveligt var at bestige Bloksbjerg.

Der er al mulig grund til at sige tak for alle de gode oplevelser vi har haft sammen. Således skal vore medlemmer også have tak for at de altid møder så trofast op, men også tak til hele turudvalget for indsatsen på hvert jeres område gennem de mange år. Sidst men ikke mindst, en stor tak til Helge. Vi er jo så heldige at have alletiders turlleder, der har beriget os med så mange gode naturoplevelser, og endda oplevelser der ofte er blevet krydret med sælsomme historier og morsomme anekdoter.

Fmd. sluttede sine ord med at bede alle om at rejse sig, således at vi sammen kunne udbringe et trefoldigt leve for Rold Skovs Venner.

Herefter tog Helge ordet og indledte sin tale med at understrege, at vi Rold Skovs Venner er blevet som en stor familie. Og som et eksempel omtaler han den måde vi arrangerer vore ture på. Herunder bl.a. om det at gå vild, hvilket er noget som medlemmerne efterhånden har vænnet sig til. Der er ikke længere nogen, som bliver sure eller kommer med bemærkninger om det.

Og tænk jer, tilføjer han, så har vi en bestyrelse, der er selvvalgt og selvsupplerende, men som så til gengæld alle 100 gange har betalt det samme beløb som alle andre for at deltage i turene. Og overskuddet af de penge, som betales både af bestyrelsen og alle I andre går, som I ved, fuldstændig ubeskåret til jer selv. Der er ikke nogen, der bruger dem til noget andet. Det er da egentlig en fantastisk forening at have. - Tillykke med det.

Efter disse indlæg bredte der sig, som vanligt megen munter snak, men på et tidspunkt må vi dog bryde op. Helge skulle skynde sig hjem, Birgit og Hanne skulle rydde op, og fmd. skulle snakke færdig med pressen inden han kunne lede holdet ad de kendte veje forbi Moskov, St. Økssø, Økssøhus og Hedekrogen tilbage til Grøndalen.

Alt i alt må vi sige at det var en dejlig dag. Vejrguderne var med os, folk mødte talstærkt op, traktementet var hyggeligt, og ikke mindst mødte pressen op således at vort virke nok engang, mindst den femte, kunne blive indskrevet for evigt i denne fremtidige historiske kilde.

Vi har tidligere haft den glæde, at få en hel sektionforside i anledning af vores tur nr. 25, en kronik i anledning vores 10 års jubilæum, en flot artikel i anledning af samme jubilæum, og en hel side i anledning af vores tur til Harzen. - Ud over dette, har vi dog også været omtalt flere gange i forbindelse med andre artikler i diverse bøger og blade, og det er jo alt sammen ikke så ringe endda.

Tur 7.

De meldte regn, masser af regn. Vi fik heldigvis dårligt nok så meget som en dråbe, men de dystre forudsigelser bevirkede dog, at der "kun" mødte 62 personer op til turen omkring Madum Sø og ind til Langmosen søndag den 12. november. Det "lave" deltagerantal havde dog den fordel, at der så heller ikke var så mange, som blev skuffede, idet Helge pga. mange foredrag og dermed mindre tid til skrivarbejdet med årets sidste bog, havde måttet sende afbud og lade fmd. overtage ledelsen af denne tur.

Vi starter turen med at gå søen venstre rundt, således at vi ret hurtigt kommer frem til KFUM

og KFUK-spejderhytten Næsgården. Både denne og det nærliggende Madum Søhus, som vi endnu lige kan skimte imellem træerne, vækker minder hos flere af vore deltagere. Nogle af os havde været på lejr i disse hytter helt tilbage i trediv- og fyrrerne. Da Madum Søhus ophørte med at være spejderhytte, var dette i en periode indrettet som restaurant. Denne blev dog senere nedlagt, men der har været tale om at den måske skal etableres igen, hvilket da kun ville være særdeles hyggeligt.

Fremme ved søens nordvestligste "hjørne" kan man se ud over markerne mod Asp Hede og landsbyen Rauf. Dog ikke helt tydeligt, for her er der et eksempel på hvorledes et areal vil springe i skov, hvis det ikke bliver plejet. Vi ved at dette område har set anderledes ud, fordi Achton Friis og Johannes Larsen i bogen "De jydere land" netop har beskrevet dette sted som en hedestrækning. Et andet eksempel på noget lignende ses ovre i Siem og Hellum skov, men her er der dog tale om at skoven blev plantet fordi jorden var uegnet til landbrug.

Kort efter dette stop når vi ud på Aspvejen, som vi nu må følge en tid lang, da der er opsat et hegn ind til den strækning hvor godset selv har sit sommer- fiske- eller jagthus. Vi når dog frem til p-pladsen i søens vestside, hvor der står resterne af et stort æbletræ. Det er det eneste minde om skovløberstedet, Grønhalehus. Det fortælles om en af dettes beboere, Carl Møller at denne ikke gik af vejen for en tår til tørsten. Da han fyldte 75 år kom der mange gratulanter og flaskerne hobede sig op på gavebordet. Den himmerlandske lune fornægtede sig da heller ikke da en af gæsterne sagde til ham "Sikke mange flasker du har fået". Ja, svarede Carl Møller - Jænne nøtti ting".

Nu er det jo sådan, at skellet mellem Lindenberg og Willestrup godser bl.a. går gennem både Madum sø og Langmosen, hvilket får vores medlem Hans Jørgen Poulsen til at fortælle lidt om sine barndoms minder. Hans Jørgen havde sin drengetid i Støvring, hvilket bevirkede at han fik et godt kendskab til området ned mod Rold Skov, idet de brugte meget at tage her til Madum sø for at bade. Hans Jørgens far havde en lille lastbil, som han engang imellem forsynede med bænke og sidefjæle oppe i ladet, således at alle de af gadens unger, der ville med på turen, bare kunne sidde op.

Hans Jørgen fortæller, at de dengang aldrig var i tvivl om hvor skellet var, for når vi kom til Willestrups del var alle husene nemlig malet blå. - Så når al ting bare var blå, så var man i Willestrup. Det var man sikker på, føjer Hans Jørgen til.

Vort næste stop sker lige før den del af Kærbjerg skov som kaldes Rytterkrattet. Et navn, som stammer fra den tid hvor stedet var samlingssted for de soldater, som kongen pålagde egnens daværende herremænd at udskrive i begyndelsen af 1700 tallet. Vi er jo dermed tilbage i tiden omkring stavnsbåndets indførelse i 1733.

Vi skal dog høre lidt om Madum sø, som i virkeligheden er et kæmpestort dødishul. Søen får formodentlig sit vand tilført fra et væld nede på søbunden. Men selvom en lang række dykkere har afsøgt denne for et sådant, er det dog ikke lykkedes at finde dette. Det betyder dog ikke at det ikke er der, idet det sagtens kan være skjult af vegetationen.

Man kender heller ikke søens afløb helt nøjagtigt, men sandsynligvis sker dette til Store Blåkilde, da både sø og kilde er forbundet gennem stedets store grundvandsmagasin. Blåkilden er dog så vandrig at den også må få sit vand tilført andre steder fra.

På stille dage med blå himmel og høj sol siges det at man kan se den gamle ridderborg, Madumgård ligge nede på bunden af søen.

Denne store borg skulle engang have ligget ude på en holm midt i søen, men den forsvandt med både mure, befæstninger, tårne, kanoner, og det hele da præsten fra Astrup engang manede den i jorden. Årsagen var, at borgherrens døtre havde bedt ham om at komme for at forrette en død. Men da præsten kom, lå der i stedet en hvidklædt gris i sengen. Dette blev præsten så vred over, at han tog den grusomme hævn at mane borgen i jorden, hvor den altså

stadigvæk ligger. Og dette skulle være ganske vist.

Lige nord for landsbyen Akseltern passerer vi stedet hvor Niels Erik Vangsted sammen med 11 kammerater var i aktion den 18. august 1943. Men da flyveren hvorfra de skulle modtage en nedkastning måtte cirkle over stedet 3 gange, blev denne opdaget af radaren ude på "Bette Berlin". Dette havde til følge at tyskerne var klar over at der var noget på færde, hvorfor disse kørte ud for at se hvad det var, og da modstandsfolkene samtidigt uheldigvis kørte en anden vej tilbage end den sædvanlige, blev disse snart efter lokaliseret af de tyske soldater, som nu optog en forfølgelse af dem. Alle 12 mand nåede helt til Skørping, men oppe ved Hollandhus blev de dog indhentet. 10 mand slap væk, mens Niels Erik Vangsted blev dræbt på stedet og Poul Edvin Kjær Sørensen blev taget til fange og henrettet 10 dage senere som den første danske modstandsmand. Disse begivenheder var stærkt medvirkende til at danskerne fra da af totalt ændrede holdning til den tyske besættelsesmagt.

Stedet for den omtalte nedkastning var faktisk meget velvalgt. Det lå naturligvis ude i det åbne land, men det var omkranset af skov og havde tillige søen som et godt kendemærke for flyene. Området anvendes stadigvæk til landbrug, eneste forskel er, at den tidligere omtalte højspændingslinie til Randers nu går hen over området. Disse topografiske forhold bevirker dog, at det er meget koldt at være her i dag pga. den skarpe vind, hvorfor vi straks fortsætter direkte over Madum Søvej og videre ind til udsigspunktet ved Langmosen for at holde frokost.

Den store Langmose, der dækker ca. 27 ha. er en såkaldt højmose. En sådan højmose bliver opbygget i løbet af mange tusinde år på et sted, hvor der tidligere har været en lavning i terrænet. De døde plantedele bliver efterhånden omdannet til et så tykt lag spagnum, at de nederste lag bliver vandstandsende, og således ikke mere har forbindelse til det næringsrige grundvand. Mosen får herefter kun tilført regnvand, men da tørvemosserne har en meget stor evne til at suge vand, vil de midterste partier stadig vokse i tykkelse, og dermed danne en højmose. For Langmosens vedkommende drejer det sig om ca. 5 meter. Da dette tykke lag af spagnum indeholder pollen fra hele den lange tidsperiode, har man dermed også mulighed for at fastslå hvilke træarter, der har levet her på stedet. I dag er Langmosen fredet, og al uønsket plantevækst er fjernet.

Selvom vi atter er kommet til skovs, er det dog stadig koldt at sidde stille. Der var f.eks. ikke nogen, som satte sig oppe på den store træstamme lige for enden af mosefladen. Vi fortsætter derfor turen gennem de fine nobilisgraner direkte ned mod p-pladsen, men undervejs skal vi dog høre den sidste historie om nogle mennesker, som virkelig har ligget nederst på samfundets rangstige.

Det var nemlig her i nærheden af Madum Sø at den fattige træskomand, m.m. Hans Kristen Lund, eller "Lun-Hans", som han kaldtes, boede sammen med sin datter, Jensine i en simpel jordhytte, der var bygget direkte ind i siden af en brink.

Engang da folkemindesamleren Evald Tang Kristensen kom på besøg lå Hans i en seng, der ikke var udstyret med nogen form for dyner, men kun gamle sække og klude.

Hans kom dog op, og da de skulle spise skar Jensine en mellemmad af to forskellige brød til sig selv og faderen, hvilket undrede Tang Kristensen meget. Men sagen var den, at Hans var på sognet, og den kone henne i Akseltern, der havde vundet liciteringen og fået leverancen af brød, ikke tog det så nøje med om hønsene sad på kanten af dejtruget og klattede ned i dette. Ja, de gode gamle dage var nok ikke så gode for alle endda.

Hermed var turen slut. Det gik da vist også nogenlunde uden Helge, men helt det samme, det er det altså ikke.

Tur 8.

Man må ikke forurene Ravnkilde. Mere herom senere.

Atter i år skulle vores forholdsvis korte juletur udgå fra den store p-plads i Rebild, hvor der efter den sædvanlige snak, velkomst og optælling, tilmeldte sig 105 personer til den utraditionelle julefrokost, som vi nu for 3. gang skulle holde på Røverstuen.

Også denne gang måtte fmd. være turleder pga. stadige helbredsmæssige problemer for Helge. Helge mødte dog op for at hilse på deltagerne fra morgenstunden, ligesom han også gav dem tilsagn om at komme igen for at være med i den efterfølgende sammenkomst.

Vi havde valgt at traveturen denne gang skulle starte med at gå gennem Rebild Nordre Bakker ned mod Lindene, derfra videre mod nord og gennem Nørreskov retur.

Det første stykke ned gennem Pallisdal blev en våd affære. Ikke fra oven, men pga. en idelig regn i dette efterår, vil bunden af en sådan dalkløft uvægerlig blive til lidt af et bundløst ælte. Alle slap dog nogenlunde rene og pæne frem til foden af dalen, hvor vi gør vort første stop, da der på dennes sydlige side ligger en uanseelig bunke sten, som vi skal høre lidt nærmere om. Men først vil vi dog beskæftige os lidt med selve Rebild by, da denne nu er blevet vort faste udgangspunkt for vore juleture. Selv for Helge har Rebild været ukendt land, men han er dog så privilegeret, at han engang fik en aftale med Jens Ørnebjerg om at de sammen skulle gå byen igennem, for at Helge kunne lære at kende hvilke beboere, der boede i hvilke huse. Det havde dog trukket ud i lang tid inden de fik fastsat en dag til denne ekskursion, hvor Jens Ørnebjerg bl.a. fortalte, at i gamle dage da Rebild ikke var så stor som den nu var, havde der boet omkring 200 originaler i byen. Nu boede der ca. 1000 mennesker, og ikke én var original. Man kan med god ret sige, at et sådant samfund hermed var blevet ikke så lidt fattigere. Det hører med til denne historie, at Jens Ørnebjerg døde dagen efter at de havde gået denne tur. Det er somme tider godt at få noget udrettet mens tid er. Her kunne det meget let være blevet for sent.

Hvad var det så, der er så interessant ved en lille bunke sten, der næsten er dækket af nedfaldent løv? Jo, der er knyttet en masse magi til disse sten, for det er lige her, at heksen Dannie Druedyld kaster "drøskåst", som man siger på jysk. Det siges, at hvis nogen hænger sig i en skov, vil vedkommende ikke finde hvile i hverken himmel eller helvede, men må så i stedet husere her til evig tid. Også her i Rold Skov skulle man kunne møde en sådan genganger, som vil prøve at skræmme én. Dette kan dog imødegåes ved at lave et såkaldt kast, eller som sagt, på jysk et "drøskåst". Dannie Druedyld anbefaler enhver at lægge en lille sten på bunken, for så manes spøgelse ned i den magiske høj så man ikke farer vild. Det er nemlig dét spøgelse vil. Jage dig vildt og panisk rundt i skoven.

Fra drøskastet er der ikke langt til Ravnkilde, hvor der jo var noget med at undgå forurening. Med andre ord, man skal gå på de udlagte trædesten, og ikke som Birgit lægge sig på tværs af kilden i sin fulde længde. Godt nok har vi et mildt efterår, men derfra og så til at tage bad på denne årstid, er der da også et stykke vej. Det var så den tur for Birgits vedkommende, for selv om hun før har "optrådt" med lignende numre, var det dog bare med at komme hurtigt tilbage og få nogle tørre trusser på.

For de tilbageblevnes vedkommende, benytter vi lige lejligheden til at repetere vor viden om de tre forskellige former for kilder vi har i Danmark. Ud over sumpkilden, som Ravnkilde er et fornemt eksempel på, findes der også strømkilder, hvor vandet, som her i skoven strømmer direkte ud fra kalken, og endelig er der bassinkilder, som f.eks. Store Blåkilde.

Nu vil nogen måske hævde, at vi også har en springkilde ovre i Vestskoven. Det har vi ikke. Den er dét, man kalder en artesisk brønd, hvor man blot får vandet til at springe ved at slå et rør ned i grunden, således at trykket fra de nærliggende bakker presser vandet højt ovenud af røret. Derimod findes der nogle naturlige springkilder i Sverige.

Desværre er vore kilder ikke allesammen 100 % rene mere. Det kan være helt op til 50 år før

regnvandet bliver til kildevand, og som en indikator for en begyndende forurening, kan man nu desværre begynde at måle nogle radioaktive isotoper, der stammer fra de tidligere atomprøvesprængninger ude på Bikini Øerne.

Der er på mange måder "forbindelse" mellem Ravnkilde og den nærliggende Bundgård. En af disse var gennem den berømte krybskytte Lars Kjær. Lars havde ofte arbejde som daglejer på Bundgården, og en del af lønnen var en lille spand mælk, som han hver dag bragte med hjem til konen, Marie. En dag, da han som sædvanligt skulle krydse Ravnkilde ved at balancere på trædestenene, var han, ligesom Birgit, så uheldig at miste fodfæstet. Mælken røg lige lukket ned i Ravnkildes klare vand, men resolut og lynhurtigt fyldte han spanden med "mælk" fra kilden hvor vandet var mest hvidt.

Uden at fortælle Marie om uheldet, gav han hende mælken. Da hun skulle bage brød, blev det klart for hende, at mælken mildest talt var tynd og ubrugelig til det forehavende, hvorfor hun skældte ud over, at folkene på Bundgården ville give dem så dårlig mælk. Så måtte Lars gå til bekendelse og fortælle, at det var hans skyld, at mælken var så tynd.

Lars var en djærv og stovt himmerlænding, der havde et gemyt, som gjorde at han ikke var til at bringe ud af fatning. Men da der alligevel som her var sket noget, der havde rystet ham lidt, så sagde han bare roligt: "Kjålen brænder!". Altså, kilden brænder.

Lige på nord for Bundgård ligger der en brink, hvorfra der er et flot skue ud over ådalen, og som så ofte før, kommer man let til at filosofere over hvorledes de første stenalder- og senere bronzealdermennesker kom sejlene nordfra, og søgte ind til dette sted. Ådalen var da en stor fjordarm, som skar sig ned oppe fra Limfjorden, ja, helt op i 1500 tallet var den betydeligt bredere end i dag. Her må de have fundet sig et paradys. Her var vidunderligt kildevand, vildt i massevis, ænder og gæs der søgte ind til kilderne om vinteren, og så var der tillige alt det tømmer, som de skulle bruge.

Dette folk bredte sig senere op over Rebild-bygden og videre ind midt i skoven forbi Rebild Skovhuse til ca. 1/2 km. syd for Store Økssø. Hvordan kan man så vide alt dette? Jo, for her stopper de gamle stendysser og jættestuer, samt bronzealderhøjene pludseligt op. Syd for dette område er skoven urørt. Først i den sydligste del af skoven ved Arden dukker de atter op.

Turen fortsætter nu langs Sibjerg op mod Nørreskov. Det er her man kan se nogle særprægede bøgetræer, hvor stammerne står helt ude i den vestre side, fordi vinden har formet grenene således, at 3/4 af træet rækker langt op ad bakken, og det endda uden at grenene på noget sted rører ved jorden.

De to stednavne på henholdsvis bakken og grusvejen, som går ned mod ådalen, Sibjerg og Simon (med tryk på de sidste stavelser), kan måske for nogen synes ejendommelige. Gamle Peter Ørnebjerg mente dog at de var såre logiske, hvis man ser det i relation til Gravlev Sø. Da betyder disse navne ganske enkelt, Søbjerget og Sømunden.

Inde i Nørreskoven svinger vi straks til højre, således at vi kommer op forbi skovløberstedet Langerumhus. Det var her vi engang var lige ved at komme galt afsted, fordi vi havde stoppet op for tæt på huset for at kunne nyde vores medbragte gløgg og småkager. Vi fortsætter derfor direkte hen til spejderhytten ved de to gravhøje, således at Kåthe i Birgits fravær kan få krævet det nødvendige turgebyr op.

Det herlige ved en sådan skov med masser af små skovveje er, at disse også kan bruges til at regulere på tiden, når man som i dag har en fast aftale med Røverstuen i Rebild. Vi går derfor atter mod nord til Bundgårdens Kirkevej og svinger ad denne til højre ud til selve Rebild Kirkevej. Her tager vi en lille pause hvor vi, som den sidste historie i dag, skal høre lidt om et af de træer, som var med i konkurrencen om at blive Danmarks nationaltræ.

Det blev egen, der vandt over Bøgen som Danmarks nationaltræ. Så lad os derfor hellere høre om en anden værdig aspirant til denne titel, nemlig asken, som var ikke mindre end det træ, der var verdenstræet "Yggdrasil". Ganske vist har vi hørt denne historie før, men da der til

stadighed er nye medlemmer med på vore ture, vil vi alligevel genopfriske den korte version af vores gamle asetro, som lyder nogenlunde således: "Yggdrasil stod lige midt i verdens centrum, og havde en kæmpemæssig stamme, som gik ned i jorden til tre livgivende kilder, og dets krone var selve himmelhvælvet, hvorfra der dryppede vidunderlig nektar ned på jorden. Det var omgivet af Asgaard, Midgaard og Udgaard, hvor henholdsvis guderne, menneskene og jætterne boede. Alleryderst lå så verdenshavet, hvor den frygtelige Midgaardsorm holdt til. Når ragnarok satte ind ville verdenstræet brænde og få jorden til at synke i havet. Men verden vil dog genopstå i perfekt form, hvor nogle få mennesker og guder vil overleve".

Når man hører en sådan beretning, kan det ikke andet end give stof til eftertanke. Ligner dette i grunden ikke mange andre religioner, hvor der også er mennesker som håber på at være dem, der vil overleve dommedag og få evigt liv?

Af denne korte "appetitvækkertravetur", var der nu blot tilbage at vandre ad kirkevejen ind til Røverstuen i Rebild, hvormed denne første del af julearrangementet var slut.

Som sagt var der 105 personer, der ønskede at være med her, men ikke alt var ved det gamle. Efter forslag fra et af vore medlemmer var menuen blevet ændret til at skulle være 2 slags sild, biksemad med spejlæg, samt kaffe og æblekage. Dette var der mange der syntes godt om, men da der var endnu flere, som ikke gjorde, må vi nok have det lavet om igen.

Som vanligt var der dog gennemgang af årets aktiviteter ved fmd., gaveoverrækkelse med en stor tak til Helge ved Käthe - samt en julesang leveret af Tove Kjærgaard.

Også uddelingen af årets "mandelgaver" foregik på en ny måde, idet vi havde udsat tre eksemplarer af Helges nye flotte kunstbog: "De satte kulør på Nordjylland" som præmie. Dette foregik ved at den største røver vi overhovedet kunne finde, nemlig Erik fra Røverstuen, trak nogle i forvejen udskårne navnestrimler fra november måneds aktuelle medlemsliste. Vindere af de flotte bøger blev Bente Wædeled, Tonni Skov og Lissi Sørensen.

Og - som en pendant til sidste års lysbilledserie, blev vores julearrangement sluttet af med at Pernille og Per fremviste Helges flotte og sjove billeder fra "alletiders tur til Harzen".

Hermed var årets aktiviteter slut. Man kan kun sige, at det blev en sæson, hvor vi fik utroligt mange oplevelser sammen. Hele 10 arrangementer blev det til, og et par stykker af dem endog med pressens bevågenhed. Ikke så ringe endda.

p.a.

Tegning af en fjerpen.

Turledelse 2000:

Turleder: Helge Qvistorff, Stendalsvej 42, 9520 Skørping.

Kasserer: Birgit Eriksen, Harrildvej 30, Ø. Hornum, 9530 Støvring.

Sekretær: Knud Andersen, Blomsterskrænten 23, 9400 Nørresundby.

Bestyrelsesmedlem: Carsten Skov, Moltkesvej 19, 9000 Aalborg.

Bestyrelsesmedlem: Käthe Larsen, Nibevej 220, Molbjerg, 9240 Nibe.

Formand: Per Andersen, Harlekinvej 7, 9000 Aalborg.